

Putovanja

start

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Banjski turizam
Kod nas su se
i Rimljani banjali

Nacionalni park Una

Safkada

Investicije

Interview:
Asja Hadžiefendić-Mesić

ASJA HADŽIEFENDIĆ-MEŠIĆ, GLASNOGOVORNICA TURISTIČKE ZAJEDNICE FBiH

Turizam je devet posto bh. izvoza

Postoji inicijativa turističkih agencija, hotelijera i restoratera da se PDV na usluge stranim turistima, ali samo za grupe, vraća kao PDV na izvezeno usluge

Šta su primarni poslovi turističke zajednice?

- Turistička zajednica FBiH bi trebala jačati i promovirati turizam u FBiH i interese svih onih koji se bave turizmom i to radimo uglavnom na međunarodnim sajmovima, ali i drugdje. Provodimo istraživanja tržišta za potrebe promocije turizma, ocjenjujemo rad turističkih zajednica kantona, analiziramo ponudu i upozoravamo na potrebne promjene. Naš rad nadzire Ministarstvo turizma, kojem svakih šest mjeseci dostavljamo izvještaj o radu i trošenju novca.

S koliko novca uopšte raspolaže Turistička zajednica FBiH?

- Turističkim zajednicama pripadaju sredstva od boravišne takse turista i turističke članarine koju plaćaju svi turistički subjekti i oni u

srodnim granama, oni koji su u svom poslu naslonjeni na turizam, u visini od 0,05 posto godišnjeg prihoda za pravna i 0,03 posto za fizička lica. To je zakonska oba-

veza, ali mi nemamo evidencije i nemamo uvid u visinu prihoda tih subjekta. No, od prošle godine je Poreska uprava FBiH obavezna da prati prikupljanje i plaćanje članarine. Ukupni prihodi u FBiH se dijele tako da 80 posto pripada turističkim zajednicama kantona, a 20 posto nama. Od tog novca svi moramo izdvojiti po 25 posto za očuvanje, konzerviranje i zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa. Korisnike tog novca biraju federalna ministarstva turizma i kulture u Vladi FBiH, a turističke zajednice samo transferiraju novac. Od preostalih 75 posto, 35 je predviđeno za unapređenje turizma, a 40 posto za funkcionisanje ureda, s tim da u to funkcionisanje spadaju i komunalije i režije i plate, ali i svi drugi troškovi poput

NEREALNE STATISTIKE

Gdje su nam najveći propusti u turizmu?

- Turizam traži ogromna ulaganja. Sada ne možete promovirati, na primjer, Trebević jer nemate cestu do gore, a to treba država da napravi kao što je uradila za Bijembare ili Skakavac. Država mora regulisati pravila i obezbijediti njihovo poštivanje, obezbijediti infrastrukturu, imenovati nositelje upravljanja destinacijama i privatnom sektoru omogućiti da ulaže. Mi sada imamo niz nelogičnosti. Za godinu dana u Međugorju je prijavljeno 18.000 noćenja, a pričamo da su tamo milioni ljudi, da je tamo ludilo i to vidimo po pričestima, s tim da ne odu svi posjetioци Međugorja na pričešće. Kada će investitor na osnovu takvih poda-

taka tamo napraviti hotel? U Sarajevu je zvanična popunjenost kapaciteta 16 ili 18 posto, u julu ili augustu 45 posto, a sve je puno, ne možete naći krevet ni preko veze. Prošle godine je zvanično bilo 250.000 turista i pola miliona noćenja, što je oko 35 posto popunjenost kapaciteta, ali stvarna popunjenost je sigurno bila za 50 posto veća. Objekti se proširuju, a po statistici su bili popunjeni 10 posto, neregistrovani objekti imaju ogromne reklame na javnim mjestima... Naši statistički pokazatelji nisu realni, jer registracija kod turističke zajednice stvara obavezu plaćanja takse, a prijave Zavodu za statistiku ili Privrednoj komori ne proizvode obaveze. U Hrvatskoj, recimo, inspekcija radi vrlo intenzivno i kazne su rigorozne.

KAKAV KVALITET, TAKVE I CIJENE

Šta je to što BiH može ponuditi turistima, a ne nudi?

- Mi smo mala zemlja, ali imamo sve moguće segmente turističke ponude. Možda nije svjetski kvalitet, ali to prati odgovarajuća cijena... Istraživanja pokazuju da su turisti zadovoljni uslugom i proizvodom koji dobiju, jer oni očekuju mnogo gore ili ne očekuju ništa, pa budu šokirani prirodnim ljepotama, cijenama i kvalitetom hrane i pića. Stranci ovamo dolaze zbog kulturno-istorijskog nasljeđa i jer žele da vide i upoznaju nešto novo. To su ljudi koji na godišnji odmor idu četiri ili pet puta po četiri ili pet dana i žele aktivni odmor: bicikl, kajak, rafting... Njima ne smetaju psi na ulici, oni će ih čak i pomilovati, ali im smeta loše organizovan javni prevoz i parking-prostor, nedostatak kvalitetne i pouzdane informacije kako gdje doći, prljave ulice, parkovi, autobusi, dakle loša komunalna higijena. Strani novinari zovu i traže linkove i fotografije. Oni žele da nas pred-

stave na svojim turističkim sajtovima jer žele da imaju raznovrstnu i dobru ponudu i mi se moramo hitno prilagođavati tome da smo u žiži interesovanja, moramo malo bolje ukasiti izlog jer i drugi se šminkaju pred turističku sezonu. Sada tokom ljeta u Sarajevu imamo SFF, Bašaršijske noći i niz drugih manifestacija, a u tom periodu cijeli grad bude raskopan i nikada se ne desi da pred početak sezone svi akteri sjednu i dogovore se ko će šta raditi. I moramo sarađivati van granica BiH, jer nas turistički svijet posmatra kao region, kao zemlje zapadnog Balkana. Sada imamo turu kanjonom četiri rijeke koja je prošle godine bila proglašena najboljom evropskom turističkom turom, a to je rafting na Tari, Neretvi i Vrbasu i obilazak Mostara, Jajca, Sarajeva i Banjaluke. To je prvi put napravljeno za američke turiste, program traje pet dana i desi se da turisti zatraže da bude produžen da bi posjetili još neke gradove.

informativno-turističkih punktova ili potreba Turističkog udruženja BiH. Njega čine turističke zajednice entiteta i ono nema svojih prihoda. Mi smo 2008. imali prihod od oko 2,6 miliona KM, a 2012. 1,62 miliona KM, što je ozbiljan pad prihoda.

Kako je moguće da prihod pada ako govorimo o povećanju broja turista?

- Mi cijenimo da je veliki dio turističke privrede u sivoj zoni, a problem je to što mehanizmi prinudne naplate ne funkcionišu. Turistička zajednica FBiH može samo apelovati, ali ne može ukazati na nekog da nije platio svoje obaveze.

Ministarstvo svake godine dodjeljuje poticaje za unapređenje turističke ponude. Koliko to pratite i kako cijenite rezultati tog procesa?

- Nismo uključeni u taj proces, a od prošle godine nemamo ni pravo da apliciramo. Ali, poticaji su, generalno, jako dobra stvar, iako bi možda valjalo više razmišljati o rješavanju sistematskih problema u ovoj oblasti i sistematski poboljšati ambijent za rad, dati štap, a ne ribu. Cijenimo da bi to bilo korisnije, jer mi imamo potencijal. Privredna komora i Centralna banka BiH su nedavno izbacile podatak da je turizam 2011. godine činio blizu milijardu KM ili 9,2 posto ukupnog izvoza iz BiH, a guverner Kemal Kozarić je izjavio da je recesija odložena zahvaljujući uspješnoj turističkoj sezoni.

Koji su to ograničavajući faktori?

- Nepostojanje strategije i zakonske regulative i ministarstva za turizam na državnom nivou. Mi smo, recimo, imali strategiju razvoja turizma u Kantonu Sarajevu za period do 2015. Turizam je tu označen kao strateška grana razvoja, ali je odlučeno da oni koji dođu na Bjelašnicu i Igman spavaju u Sarajevu, a da na skijanje putuju. Kao direktni produkt te strategije je niklo apartmansko naselje bez ijednog novog hotela. Sada shvatamo da je to bila greška i zbog toga moramo znati ko, šta, gdje i kada radi. Tu je i nedostatak niskotarifnih aviokompanija, loša infrastruktura, loši putevi, standard usluge i smještaja, kategorizacija neusklađena sa evropskim standardima i bolje obrazovan kadar koji sada izlazi iz škola, ali i dodatna edukacija za one koji već rade u turizmu. I, malo novca za promociju, jer to nije trošak nego investiranje. Treba nam i dobar turopoperator, jer sada agencije više izvoze turiste iz BiH nego što dovode, a tako rade jer nisu stimulisani, što je posao države.

Zašto bi država stimulisala nešto što je profitabilno samo po sebi?

- Ne bih se upuštala u te analize, ali postoji inicijativa turističkih agencija, hotelijera i restoratera, da se PDV na usluge stranim turistima, ali samo za grupe, vraća kao PDV na izvezeno usluge. Dakle, to je inicijativa i vidjećemo kako će se to odvijati.

(r. č.)

BH. TURIZAM U ISTANBULU

PRIBLIŽITI REGIJI DALEKI ISTOK

Federalna ministrica okoliša i turizma Branka Đurić je u Turskoj, na poziv ministra kulture i turizma te zemlje Ertugrula Gunaya, nazočila Međunarodnom samitu ekonomske suradnje crnomorske regije.

Tu priliku iskoristila je i da podrži bh. turističke poslenike koji su BiH ove godine prvi put službeno predstavili na Međunarodnom sajmu turizma EMITT 2013 u Istanbulu.

Na samitu, koji se tradicionalno održava već dva desetljeća, bili su, inače, ministri turizma iz Turske, Armenije, Uzbekistana, Moldavije, Albanije, Gruzije, Rumunjske, Bugarske i BiH, a glavna je tema bila razvoj održivog turizma, promicanje dijaloga, razmjene znanja i najbolje prakse među zemljama sudionicama.

Đurićeva je tu rekla da je upravo zajednička suradnja i razmjena iskustava ono što svakoj državi, u turističkom razvoju, jedino može donijeti uspješnije rezultate, pogotovo kada je riječ o promociji regije na dalekom azijskom tržištu, poput Kine, Indije i Japana.

SPORAZUM BIH I EU

NA PRAKSU U BRISTOL

U okviru projekta *Tehnička pomoć za podršku industriji turizma u BiH* koji finansira EU, u Sarajevu je potpisan memorandum o razumijevanju o *zanatskoj shemi* između projekta, hotela Bristol i srednjih škola iz Sarajeva i Istočnog Sarajeva.

U okviru *zanatske sheme* će 13 učenika iz Srednje ugostiteljsko-turističke škole iz Sarajeva i Srednje škole 28. juni iz Istočnog Sarajeva imati priliku da rade pod mentorstvom uposlenih hotela Bristol. To će im pomoći da prepoznaju vještine i znanja koja su im potrebna u turizmu i hotelijerstvu.

Program obuke koji su razvijeni u okviru projektne komponente *Razvoj ljudskih resursa* do sada je prošlo više od 200 zaposlenih u privatnom i javnom sektoru industrije turizma u BiH.

DRVAR GANJA PREDRATNU POSJETU TITO I DALJE PRIVLAČI

Titovu pećinu i muzej u Drvaru, koje se nalaze u sklopu Spomen kompleksa 25. maj 1944., prošle godine posjetilo je oko

20.000 turista, što je 10 puta manje u odnosu na broj posjeta do 1991. godine, ali je najveći broj registrovanih posjetilaca u periodu nakon završetka rata, podaci su nadležne općinske službe.

Ovaj kompleks je prije 10 godina obnovljen, a 2012. godine proglašen je nacionalnim spomenikom.

Među posjetiocima su najbrojniji gosti iz zemalja bivše države, ali ih sve više dolazi i iz zapadne Evrope, što je prilika za pokretanje turističkih projekata kakvi su prije rata donosili značajne prihode.

UPOZORENJE IZ UDRUŽENJA BEDEM

KINA NAM UBI STARE ZANATE

Udruženje za očuvanje i zaštitu starih zanata *Bedem* skrenulo je pažnju na istinske vrijednosti starih zanata, te na problem izumiranja živog naslijeđa BiH.

- Stari zanati se nedovoljno cijene, nedovoljno podržavaju i promovišu, potrebna je pomoć građana, medija i državnih institucija - kaže Lamija Skaka iz *Bedema*.

Veliki problem, kaže ona, predstavlja konkurentnost na području Bašaršije, gdje dolaze plagijati iz Kine, Turske i drugih država koji zasjenjuju istinsku vrijednost starih zanata.

Na Bašaršiji je u 19. stoljeću bilo više od 800 sarača, a danas taj posao obavljaju dva čovjeka.

Centri, jezera, hoteli...

U narednih nekoliko godina širom BiH mogli bi nići značajni turistički kapaciteti jer zaista zanimljivih planova ima sasvim dovoljno

Investicioni tim poslovnog web portala *eKapija* nedavno je formirao rang listu investicija i investicionih ideja koje su izazvale najveće interesovanje korisnika ovoga sajta u prošloj godini u 12 različitih kategorija, a jedna od kategorija je bila oblast turizma, zabave i rekreacije. Neki od projekata na listi su izgrađeni, neki su u fazi gradnje, dok su neki još uvijek samo idejni projekti.

KLEKOVAČA

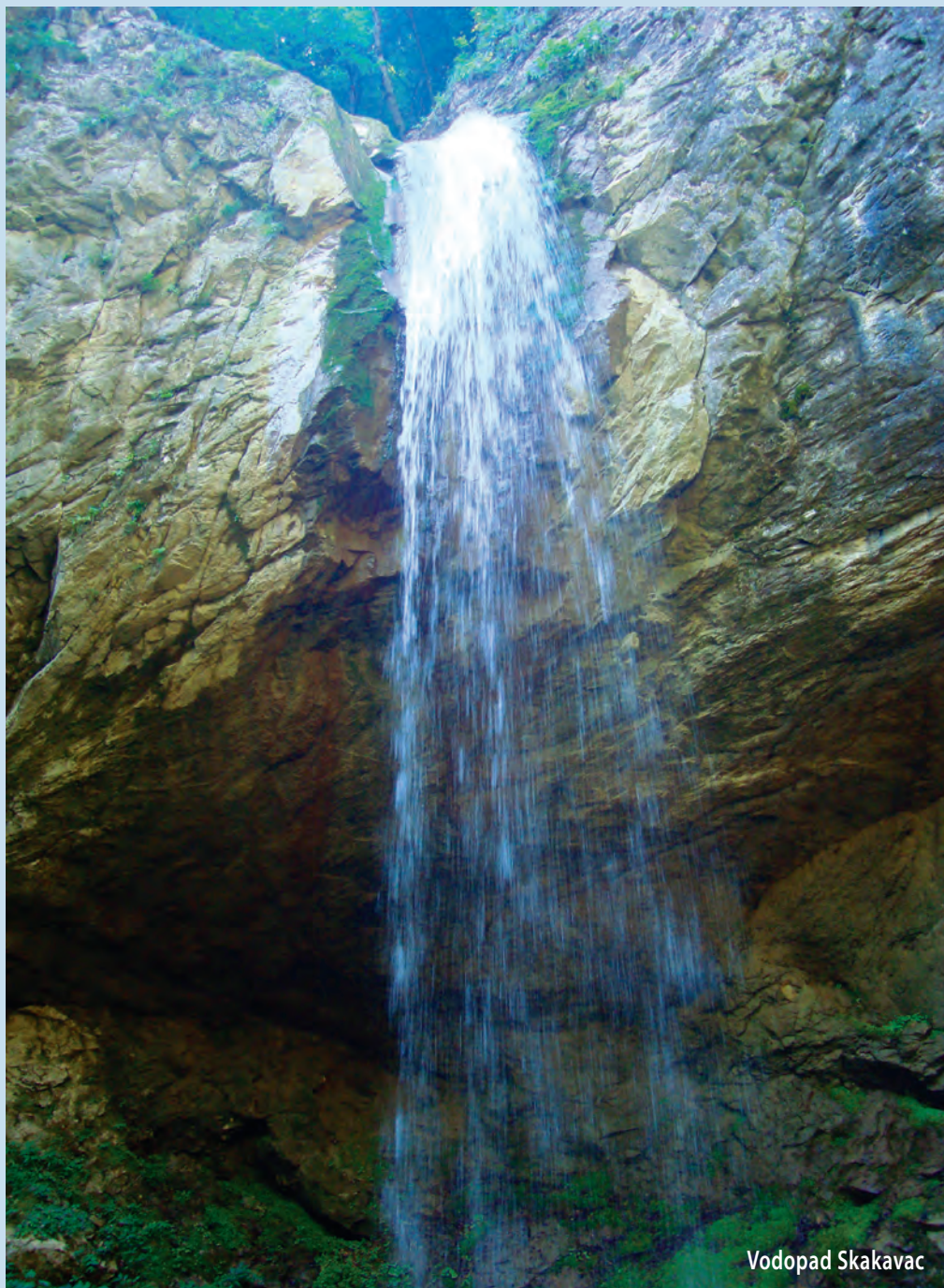
Ubjedljivo prvo mjesto je zauzeo Turistički centar *Klekovača* kod Drinića, za čiju gradnju je predviđen rok od 12 godina. Planirano je ulaganje od 338 miliona eura u saradnji banjalučkog *GB investa*, petrovačkog *Loma* i *Alpin Allianz Projektent-*

twicklungs-GmbH. Prilikom predstavljanja projekta, rečeno je da je u prvoj fazi izgradnje planirana i izgradnja dvije žičare i četiri ski-lifta. Kompleks bi trebalo da raspolaže ski-stazama dužine oko 19 kilometara, poligonom za bordere i velikim polaznim platoom. U drugoj i trećoj fazi bit će izgrađeno još sedam žičara i ski-liftova. Završetkom treće faze, skijališta Turističkog centra *Klekovača* imaće 47 staza dužine 66,5 kilometara. U funkciji će biti 17 žičara i ski-liftova, a kapacitet prijevoza bit će 10.000 skijaša istovremeno. Planirano je da se, u fazama, izgradi hotel-ski kompleks s deset hotela.

GARDEN CITY 2

Na drugom mjestu našao se *Garden City 2* u Olovu, turistički kompleks kompanije *Prominvest*, koja je prethodno sagradila impozantan hotel u Konjicu. Na planiranoj površini od 40.000

Vodopad Skakavac

kvadrata obuhvaćena je izgradnja modernog i ekskluzivnog turističkog kompleksa - hotela sa pet zvjezdica uz prateće sadržaje. Kapacitet je projektovan na 400 soba plus 25 apartmana. Projekcija investicije na bazi planiranog kapaciteta i karakteristika prelazi iznos od 100 miliona KM.

HOTEL PARK

Na listi dalje slijedi hotel *Park* u Doboju, koji drži treće mjesto i govori da u BiH neće izostajati ni ulaganja u kvalitetnu hotelijer-

sku uslugu namijenjenu poslovnim ljudima. Hotel je kategorisan sa četiri zvjezdice, a u njegovu rekonstrukciju utrošeno je pet miliona eura.

TREĆE SLANO JEZERO

Četvrto mjesto zauzeo je projekat *Trećeg slanog jezera* u Tuzli u okviru kompleksa *Pannonica*, a ono što ga čini posebno interesantnim jeste da će ljubiteljima kupanja u bazenu na raspolaganju biti skakaonice i tobogani. Atraktivan objekat vrijedan je 120 miliona eura, a investitori i općinari očekuju uspješno poslo-

vanje, jer je do sada zabilježena velika posjećenost *Panonskih jezera*. Za izgradnju trećeg slanog jezera Općina Tuzla je uložila oko dva miliona KM, koja su obezbijeđena putem kreditnog ugovora sa Razvojnou bankom Federacije BiH.

AQUA CITY, BIJELJINA (SLOBOMIR)

Zatvoreni dio *aqua parka* gradi se na površini od oko 20.000 kvadrata, a završetak izgradnje predviđen je za maj 2013. godine. Otvoreni vodeni park sa bazenima će se graditi na građevinskom zemljištu površine 2,3 hektara, od čega će vodene površine zauzimati 6.500 kvadratnih metara, a čine ih bazen sa talasi-

ma, relaks bazen, dječiji bazen, mirne i divlje rijeke, bazen sa toboganima. Kapacitet zatvorenog *aqua parka* iznosi 3.000 posjetilaca istovremeno. Vrijednost ukupnog projekta iznosiće 36 miliona KM, a planira se zaposlenje 250 radnika.

ŠESTOSJED ŽIČARA SA GARAŽOM NA JAHORINI

Zimski centar Jahorina iz godine u godinu sve više radi na modernizaciji, pa će ovim projektom unaprijediti uslugu za sve posjetioce koji

namjeravaju ovdje provesti odmor.

BEACH&STAR RESORT

Na obali Buškog jezera u općini Tomislavgrad vlasnici ideje, lokalni privrednici koji su kupili lokacije Galin Lakat i Naklo, planiraju realizirati dva projekta. Prvi, *Beach Resort Marinovac*, na lokaciji Galin Lakat, sastoji se od turističko ugostiteljskih i sportskih sadržaja kao i uslužnih djelatnosti sa svom pripadajućom

infrastrukturom, a unutar zaštićenog pojasa od 30 metara od linije jezera nije dozvoljena visoka gradnja. Drugi projekat, *Star Resort* na lokaciji Naklo, zamišljen je kao sportsko-rekreativni poslovni park. Ideja vodilja je bila činjenica da su vodni resursi, očuvana priroda s okolnim planinama, antropološke vrijednosti područja, kao i geografski položaj te prometna dostupnost ključni atributi koji ovo područje čine turistički atraktivnim.

MCDONALDS

U oktobru je, na oduševljenje svih Banjalučana, otvoren prvi popularni *Mek* u RS koji je građanima učinio svakodnevno dostupnim

globalno najpoznatije sendviče, pomfrit, sladoled i ostale poslastice.

ČAROBNI TURISTIČKI KRUG

Riječ je o projektu koji predviđa formiranje jedinstvenog regionalnog turističkog proizvoda povezivanjem opština Užice i Baji-

Planovi

na Bašta u Srbiji i Višegrad u BiH. Put bi obuhvatao most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu, Nacionalni park *Tara* u Srbiji i park prirode *Mokra Gora*, manastir Dobrun iz 14. vijeka, *Andrićgrad*, vožnju čitrom

po uskotračnoj pruzi kroz dvije države i krstarenje kanjonom Drine. Do predaje projekta nije došlo jer je opština Višegrad već bila uključena u IPA fondove, ali se očekuje da će projekat zaživjeti u narednih nekoliko godina.

TURISTIČKO-SPORTSKI I REKREACIONI KOMPLEKS HRAST KOD GLAMOČA

Početak gradnje ovoga kompleksa je još nezvjestan, a ukupna vrijednost je procijenjena na 15 miliona eura.

Na *eKapijinoj* listi se nalaze Trebevička žičara, hotel *Hilton* u Sarajevu, na prostoru današnjeg parkinga kod Mosta Suade i Olge na Vrbani, a etno-selo *Rajski do* u Trnovu zauzelo je trinaesto mjesto.

Iza njega slijedi *Betanija centar* u Sarajevu, Nacionalni park *Sutjeska*, banjsko-lječilišni centar *Sanska Ilidža* kod Sanskog Mosta. Hotel *Fabrike duhana Sarajevo*, koji se našao na 17. mjestu, predstavlja nadu da se konačno pokrene turizam u Srebrenici i zaposle novi radnici.

Višegradski *Aqua park*, na osamnaestom mjestu, najavljen je kao milionska investicija koja će zajedno sa *Andrićgradom* podići turistički potencijal grada na Drini.

Za njim slijede *Isa-begova banja* u Sarajevu, koju očekuje novo ruho, a u budućnosti se očekuje da se hamam koristi kao *butik-hotel* visoke kategorije.

Listu od dvadeset investicija završava projekat uređenja vodopada Skakavac kod Sarajeva. ●

SVJETSKA TURISTIČKA ORGANIZACIJA TURISTA VIŠE OD MILIJARDU

Broj međunarodnih turističkih putovanja u svijetu prošle godine po prvi put je premašio milijardu, dok je azijsko-pacifička regija zabilježila najveći rast broja stranih posjetilaca, a te brojke će rasti i 2013. godine, saopćila je krajem januara UN-ova agencija.

- Broj međunarodnih turističkih putovanja porastao je za četiri posto, na 1.035 milijardi 2012. godine, što predstavlja značajan rast u odnosu na 996 miliona putovanja registrovanih 2011. - navodi Svjetska turistička organizacija, sa sjedištem u Madridu, u svom redovnom godišnjem izvještaju.

HERCEGOVAČKI DRAGULJ SVE MANJE INTERESANTAN VRATITI TURISTE U HUTOVO BLATO

Prošla godina zabilježena je kao godina najmanje posjećenosti jedinstvenom ekosistemu, zaštićenom području Park prirode Hutovo blato, koje je obišlo tek 35 posto posjetilaca u odnosu na prosjek posjeta prethodnih godina.

Direktor ovog parka prirode Nikola Zovko misli da su prošle godine posjete značajno pale zbog brojnih na-

gomilanih problema koje imaju uposlenici Hutovog blata.

- Veću smo posjetu imali čak i 1998., 1999. i 2000. godine - kazao je on.

Hutovo blato je nakon velikog požara iz 2011. godine kada je stradalo oko 70 posto parkove površine, uspjelo da se oporavi zahvaljujući prvenstveno njegovim djelatnicima koji su iz ljubavi prema ovom dragulju prirode vlastitim snagama popravili određene segmente ponude, ali i uz finansijsku pomoć federalnog Ministarstva okoliša i turizma, te Svjetske banke.

- Hutovo blato, bez obzira na to što prolazi kroz ekstremne uvjete - suše, visoke temperature, požare, poplave te unošenje kanabisa, ostao je bez zaštite, ali odolijeva svim tim problemima. Za jedan godišnji ciklus ono se revitalizira i uvijek je lijepo. Međutim, u prostoru stručnjaci mogu primijetiti promjene koje se dešavaju na štetu i biljnih i životinjskih vrsta, posebno ptica - naglašava Zovko.

ANA SOLDU UPOZORAVA

VJETRENICI TREBAJU STRUČNJACI

Najveći problem s kojim se Javno preduzeće Vjetrenica suočava jeste nedostatak stručnih kadrova.

- U ovoj špilji, prvoj u svijetu po bioraznolikosti i prirodnom dragulju BiH, trenutno nije stalno zaposlen nijedan stručnjak - kazala je Feni direktorica JP Vjetrenica Ana Soldo.

Stručnjaci su za ovakve prirodne fenomene nužni da bi kontinuirano pratili stanje unutar špilje i uočili sve eventualne promjene

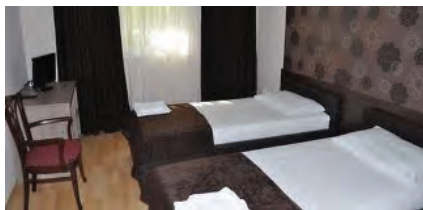

koje joj mogu naškoditi, pa time omogućili njenu pravovremenu zaštitu.

- Zaista trebamo stručnjake iz BiH koji bi bili uz nas i pomagali nam u zaštiti špilje, njene bogate flore i faune, ali i ostalih segmenata kao što su tektonski pomaci, odroni i slično. Sada nemamo nijednog, stručnjake pozovemo samo povremeno i na određeno vrijeme ljeti da pomognu na pojedinim poslovima kada se organiziraju kampovi ili različita istraživanja - kaže Soldo.

Od 2010. do danas Vjetrenicu je posjetilo oko 15.000 turista, uglavnom stranih koji ljetuju na Jadranu.

TURISTIČKE STATISTIKE RASTAO BROJ NOĆENJA

BiH je u novembru 2012. posjetio 48.761 turista, što je za 29 posto manje u odnosu na oktobar 2012., a 7,9 posti više u

odnosu na novembar 2011., podaci su Agencije za statistiku BiH.

Turisti su ostvarili 99.750 noćenja, što je za 30,1 posto manje u odnosu na oktobar 2012.

To smanjenje je rezultat smanjenja broja noćenja stranih turista od 39,4 posto, čije je učešće u ukupnom broju noćenja iznosilo 50,4 posto.

Broj noćenja u novembru 2012. porastao je za 4,9 posto u odnosu na isti period 2011.

Među stranim turistima u novembru 2012. najviše noćenja ostvarili su turisti iz Hrvatske, Srbije i Slovenije.

Turisti su se u BiH u prosjeku zadržavali dvije noći, a najduže su se zadržavali turisti iz Islanda, prosječno 4,5 dana, zatim Irana, četiri dana i Irske 3,8 dana.

OPTIMISTA BAKIR AJANOVIĆ RS SE UZDA U PRIRODU

Ministar trgovine i turizma RS Bakir Ajanović kaže da statistički podaci za 11 mjeseci 2012. godine, u odnosu na isti period prethodne godine, pokazuju da je primjetan rast broja dolazaka i noćenja, i to, prvenstveno, stranih turista.

- Najveći indeks rasta dolazaka i noćenja primjetan je u planinskim, kao i u banjskim mjestima, među kojima se naročito ističe Banja Vrućica kod Teslića.

Dakle, uprkos nepovoljnim ekonomskim uticajima koji su naročito pogodili industriju turizma, ova grana privrede u RS ima pozitivan trend - ocijenio je Ajanović za Sru.

On smatra da turizam u RS zahtijeva velika ulaganja ukoliko se nastoji stvoriti održivo tržište koje će biti konkurentno tržištima zemalja iz okruženja.

Ajanović smatra da je najbolji način za privlačenje turista stvaranje zanimljivog turističkog proizvoda, razvijenog u skladu sa postojećim potencijalima, što bi značilo da se potencijali oslanjaju na sportsko-rekreacione aktivnosti u prirodnom i otvorenom okruženju, boravak u očuvanoj i atraktivnoj prirodi, smještaj i boravak u dopunskim objektima, kao što su seoska domaćinstva, kampovi, planinarski domovi, bungalovi...

EVROPSKA KOMISIJA I MODERNA VREMENA

INTERNET RASTURA PAKET ARANŽMANE

Evropska komisija sastala se s predstavnicima organizacija potrošača i turističke industrije kako bi razmotrili reviziju evropskog zakona o turističkim paket aranžmanima.

Evropska direktiva o paket aranžmanima iz 1990. štiti evropske potrošače osiguravajući, na primjer, da će se turist uvijek vratiti kući čak i ako turistički operater propadne.

Razvoj interneta zadnjih godina i pojava niskobudžetnih zrakoplovnih kompanija unijeli su revoluciju u način na koji ljudi organiziraju putovanja.

Sve veći broj evropskih građana, osim što kupuju gotove aranžmane, sada sami organiziraju svoja putovanja. Te promjene, osobito utjecaj rezerviranja putovanja putem interneta, znači da se smanjio broj ljudi koji rezerviraju tradicionalne paket aranžmane koje štiti ta direktiva.

Komisija stoga razmatra tri alternative - moderniziranje postojećeg zakona, status quo ili njegovo odbacivanje. Odluka o daljnjim koracima očekuje se krajem proljeća.

PATRICK S. MOON U BLAGAJU SUŽIVOT U PONUDI

Veleposlanik SAD-a u BiH Patrick S. Moon sretan je što je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika pokrenula opsežan plan da pravoslavnu crkvu Sv. Vasilija Ostroškog i katoličku Presvetog trojstva u Blagaju kod Mostara uključi u turističku ponudu i na taj način otvori vrata i turističkom razvoju.

- BiH je zemlja bogata kulturnim tradicijom i zato smo ponosni što smo iz Fonda ambasadora finansijski doprinijeli zaštiti i konzervaciji džamija, židovskog groblja, nekropole stećaka u Šabićima u Trnovu i drugim bh. spomenicima - kaže on.

Moon se nada da će u januaru završena restauracija ove dvije crkve, zajedno s blagajskom džamijom, promovirati svijest o kulturnom naslijeđu BiH, a posebice naslijeđu multietničkoga suživota.

BRANKA ĐURIĆ NA FITUR 2013

ŠTA KAŽE RIFAI?

Federalna ministrica okoliša i turizma Branka Đurić bila je u službenoj posjeti Kraljevini Španiji, gdje je sudjelovala na svečanoj ceremoniji otvaranja jednog od najvećih međunarodnih sajмова turizma, FITUR 2013 u Madridu.

Osim što je na taj način pružila potporu bh. turističkom sektoru koji se i ove godine predstavio na FITUR-u, ministrica Đurić susrela se, u sjedištu Svjetske turističke organizacije i sa njenim glavnim tajnikom Talebom Rifaiem.

OTKRILI POTENCIJAL OD 450.000 NOĆENJA

ISTRA ZOVE BIKIKLISTE

Istra je u razvoj cikloturizma 2012. godine uložila 4,35 miliona kuna jer su tamošnji turistički radnici izračunali da je potencijal turista-bikiklista u pred i postsezoni veći od 450.000 noćenja.

Za daljnji razvoj ovog oblika turizma, smatraju Istrani, potrebno je prije svega razviti javnu bikiklističku infrastrukturu, postaviti model upravljanja, razviti strategiju marketinga i posebno važno, komercijalizaciju proizvoda.

Zbog toga se u taj posao planira ući po principu javno-privatnog partnerstva u sklopu Istarske razvojne turističke agencije, koja je već u mješovitom javno-privatnom vlasništvu.

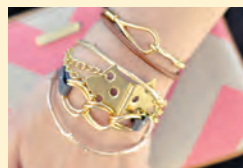
OPREZ, PREVARANTI ČEKAJU SAMO VAS! ČUVAJTE NOVČANIKE!

Prevaranata ima na svakom koraku i u svakoj državi. Njihove kreativne metode se možda razlikuju u nijansama, ali su uvijek s jednim ciljem - da se turistima uzme novac.

Ovih dana se po medijima i na internetu mogu naći brojni savjeti koji će vam pomoći da ne postanete žrtva i ostanete bez para, turiste na određene tipove prevara upozoravaju i njihove agencije, a mi smo izdvojili neke na koje vrijedi obratiti pažnju. Neke se dešavaju i kod nas, neke vas vrebaju kad putujete vani...

Džeparenja

Prevare i džeparenja su moguća svuda, od najvećih evropskih metropola do najsiriomanih zemalja. Turistima se uglavnom savjetuje da rančeve nose s prednje strane i da novac rasporede na nekoliko različitih sakrivenih mjesta, a da pažnju na svoje stvari posebno obrate kada se nalaze na mjestima gdje ima puno ljudi.

Narukvica

Prevarant vas izabere da budete model za novu narukvicu koju pravi na licu mjesta. Pošto je napravi previše tijesnu, ne možete odmah da je skinete i morate da je platite.

Flertovanje

Lijepa djevojka vam priđe i počne da priča s vama. Nakon kratkog upoznavanja pozove vas na piće u lokalni bar, a ispostavi se da je jedna čaša koktela 200 eura i da vas na vratima čeka obezbjeđenje koje će vas natjerati da platite.

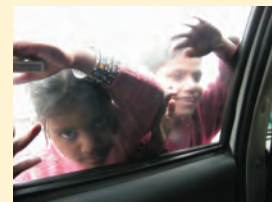

Lažni policajci i inspektori

Zaustaviće vas na ulici i tražiti da im pokažete novčanik da vide imate li neke droge. Prije nego što predate novčanik, izvadite sve kartice i novac iz njega ako niste sigurni da su policajci pravi.

Djeca

Puno djece se okupi oko vas sa natpisima na kojima stoji da im treba novac da kupe hranu. Pošto ih je previše, ne možete obratiti pažnju na sve njih i zbog toga možete ostatiti bez nekih stvari u rancu.

Slomljena kamera

Na mjestima gdje svi fotografišu poznate objekte, priđe vam neko, da vam telefon ili kameru da ga slikate. Tehnika ne radi, ali dok je vraćate ona slučajno padne na zemlju i razbije se. Onda vam ti turisti traže pare jer ste je pokvarili.

Brojači novca i konobari

Prilikom vraćanja kusura konobar ili prodavac jako sporo i čudno broji novac u nadi da ćete u žurbi uzeti to što ima u ruci i otići, a on na tome zaraditi. Trudite se da imate male novčanice za suvenire, jer se te prevare najlakše rade s velikim sumama. Ako prodavac priča telefonom dok vi plaćate karticom, obratite pažnju da možda ne slika vašu karticu.

U rijeci lipljen, u šumi ris, a u zraku suri orao

Formiranje nacionalnog parka je proces koji ima početak, ali nema kraj jer će se uvijek morati nešto raditi, pa se već sada planira proširenje za dodatnih stotinjak kvadratnih kilometara, čime bi pod zaštitu bila stavljena i planina Osječenica

Nacionalni park Una prostire se dolinom gornjeg toka rijeke Une, kao i dolinom rijeke Unac, desne pritoke Une, sve do rječice Krke na zapadu.

POPISUJU VUKOVE I MEDVJEDE

Područje predstavlja jedinstvenu prirodnu cjelinu u ovom dijelu Evrope, od izuzetnog značaja za očuvanje ukupne krajobrazne i biološke raznolikosti.

Park zauzima površinu od 19.800 hektara odnosno 198 kvadratnih kilometara.

Iako je park kao preduzeće formiran još 2009. godine, sa ustrojem Javnog preduzeća NP Una se krenulo tek sredinom 2011. godine, kada je imenovan direktor Amarildo Mulić.

Od tog trenutka počelo je udaranje temelja Nacionalnog parka koji je jedini u Bosni i Hercegovini uspostavljen na osnovu međunarodnih standarda i kriterija. Uveden je nadzor nad velikim područjem, osnovana terenska služba nadzornika prirode, a regulisane su i privredne djelatnosti, odnosno iskorištavanje prirodnih resursa parka, pogotovu rijeke Une.

Najvažniji posao je svakako uspostava posjetilačkih zona. Tokom prošle godine formirane su dvije.

- Jedna je Štrbački buk - Lohovo koja je i najatraktivnija za posjete, jer je tu najljepši biser Štrbački buk. Druga zona je Martin-Brod, tačnije mikrolokalitet vodopada Martin-Brod gdje je propisan poseban režim dolaska, ulaska i ponašanja. Tu se naplaćuje posjeta i evidentiraju gosti, što prije nije bilo regulisano. Otpad se godinama gomilao, pa smo mi za godinu i po dana po-

kupili više od 200 tona smeća. Radili smo dosta na označavanju granica parka i signalizaciji, putokazima, edukativnim stazama, uređenjem šumskih, pješačkih, ribarskih i biciklističkih staza. Uređen je oko 21 kilometar šumskih puteva, a ove sezone biće uređeno još desetak kilometara planinskih puteva. Dosta posla je iza nas - sumira Mulić dosadašnji rad i uspjehe.

Za svaku pohvalu je i rad na istraživačkim projektima koji se odvijaju u međuvremenu, a upravo je u toku projekat *Divljina i život zvjeri NP Una*, u kojim se istražuju staništa i život medvjeda i vuka. Nabavljene su zamke i GPS uređaji, a u parku se nadaju da će na proljeće označiti i pratiti dva medvjeda.

MODERNIZIRATI REGATU

Jedan od simbola Unsko-sanskog kantona, ali i biser bh. turizma, svakako je rijeka Una na kojoj se tradicionalno već godinama organizuje čuvena *Unska regata*.

Ipak, ova manifestacija posljednjih godina postepeno gubi sjaj, sa čime se slažu i u *Parku*.

- Razloga je više, a jedan je svakako i slaba inventivnost organizatora. Interes svih nas je da *Una regata* bude prepoznatljiva manifestacija, jer ona većim dijelom prolazi kroz najljepši dio NP *Una*. Organizacija, međutim, treba biti profesionalnija i multidisciplinirana. Evo nas u februaru, a još uvijek nemamo informacije o organizaciji regate, programu, marketing planu... Mi pokušavamo pomoći, ali najbitnije je da kantonalna Vlada i Turistička zajednica, koja je do sada bila organizator, sjednu i naprave organizacioni odbor koji će činiti ljudi iz raznih oblasti. Oni bi onda trebali prionuti na posao i donijeti neke novine i planski promovirati ovu manifestaciju, pa da joj vratimo stari sjaj - predlaže Mulić.

Iako možda najpoznatija, regata je tek dijelić

bogatstva i parka, ali i same ljepotice Une. Naime, jedna od unskih prirodnih atrakcija je fenomen *sedre* koja dokazuje nevjerovatnu čistoću vode, a zaslužna je i za stvaranje barijera koje prave brzake, slapove i vodopade.

- Sedru stvaraju mikroorganizmi uz pomoć minerala koje Una nosi sa sobom - pojašnjava naš sagovornik.

Sedre ima i u obližnjim Plitvičkim jezerima, pa se radi o fenomenu koji na tako maloj udaljenosti ne postoji više nigdje na svijetu.

LJUDI PARK OPLEMENJUJU

Zbog blizine, Ljepote, te ovakvih fenomena, mnogi stoga žele da NP *Una* i Plitvička jezera čine jedinstvenu ekološko-turističku regiju, iako se radi o dva parka u dvije države.

- Kada je riječ o fauni tu su lipljen i potočna pastrmka koje su atraktivne mnogim turistima koji se bave *flyfishingom*, odnosno *mušičarenjem* i mi imamo *flyfishing zone*. Prošle godine smo imali veliki napredak kada je riječ o posjeti baš ovih turista, a većina su stranci. Najviše ih je iz regiona, ali bilo ih je i iz Češke, Njemačke, Italije, Austrije, Slovačke, Mađarske. Čak smo imali i turiste iz Norveške i Švedske koji su došli prvi put. Od ostalog

VOZOM DO MARTIN-BRODA

Nacionalni park *Una* je prilično dobro saobraćajno povezan, s obzirom da se nalazi tik uz magistralni put M5. Prošle godine je također krenula i prva faza asfaltiranja osam kilometara makadamskog puta od Kulen Vakufa do Martin-Broda.

Prava saobraćajno-turistička atrakcija, ukoliko ne bude nepredviđenih problema, od ljeta će NP *Una* učiniti još atraktivnijom destinacijom.

- Uprava *Parka* i ja kao direktor, uz pomoć prijatelja smo osigurali donatora koji je spreman da pokloni *Parku* kompoziciju voza sastavljenu od lokomotive i nekoliko vagona za prevoz posjetitelja. Donator je iz Evropske unije i ovih dana razgovaraćemo sa premijerom Nerminom Nikšićem oko uvoza. Voz bi saobraćao na relaciji Bihać - Martin-Brod. Bio bi idealan za ekskurzije, studente, ali i lokalno stanovništvo. To će biti jedinstvena priča i jedan potpuno novi turistički proizvod ne samo za građane BiH već i za sve posjetitelje iz svijeta koji dolaze - obećava Amarildo Mulić.

životinjskog svijeta, pored medvjeda i vuka, u *Parku* obitava i ris, ali se radi o plahoj životinji koju je teško vidjeti, mada radimo na tome da je evidentiramo. Sa ponosom ističem da postoje staništa dva para surih orlova. To je zaštićena vrsta i radićemo na promociji *Parka* kao mjesta u kojem obitavaju endemske vrste - napominje Mulić.

Formiranje nacionalnog parka je, kaže direktor, proces koji ima početak, ali nema kraj jer će se uvijek morati nešto raditi. Tako se već sada planira proširenje za dodatnih stotinjak kvadratnih kilometara, čime bi pod zaštitu bila stavljena i planina Osječenica, na kojoj je stanište ugroženog i rijetkog *tetrijeba gluhana* koji u BiH, na žalost, još nije adekvatno zaštićen.

Zanimljivost je da *Park* obuhvata i naselja u kojima živi oko 3.000 ljudi koji se mahom bave poljoprivredom.

Mulić smatra da je to jedna od prednosti parka jer oni doprinose turističkoj ponudi, ali i atraktivnosti.

NP *Una* prošlu godinu je, inače, završio sa oko 100.000 KM vlastitih prihoda, što svakako još nije dovoljno, ali govori u prilog tvrdnji direktora Mulića da bi *Park* u skoroj budućnosti mogao postati samoodrživ.

- Također, želimo stvoriti ambijent za poslovna ulaganja unutar *Parka* za koja već postoji interes i domaćih i stranih ulagača, naročito u oblasti turizma i ugostiteljstva. Postoji interes i za ulaganja u energetiku, ali ne onu koja uništava područje, već *zelenu energiju*, iskorištavanje vjetera i sunca, ali i mini-protočnih hidrocentrala koje zakonom nisu zabranjene jer ne zagađuju okoliš - kaže Mulić.

(z.č.)

Kod nas su se i

Tradicija korištenja termo-mineralnih voda na području Bosne i Hercegovine seže u daleku prošlost, još u vrijeme Grka i Rimljana, koji su već tada znali za ljekovitost geotermalnih izvora

Reumal, Fojnica

Masovni turizam je posljednjih decenija mnogim zemljama otvorio šanse za ostvarivanje velikih porofita a samim tim ukupni razvoj ekonomije kao i poboljšanje standarda. Iako se trendovi, odnosno interesovanje turista mijenjalo kroz vrijeme, banjski ili medicinski turizam uvijek je bio jednako popularan, samo su se mijenjale destinacije.

U Bosni i Hercegovini banjski turizam oduvijek je bio prilično zastupljen, zahvaljujući čistom zraku, bogatim termalnim izvorima i generalno prilično očuvanim prirodnim ljepotama, a u posljednje vrijeme je u osjetnom usponu. Već popularne banje postaju tražene destinacije, pored onih sa zdravstvenim problemima i tegobama, i za turiste željne razonode u prijetnom i idiličnom okruženju.

Smještene u prirodnom okruženju uz netaknutu prirodu, nezagađen zrak, tradicionalno gostoprimstvo i ugostiteljsku tradiciju te od davnina poznata ljekovita svojstva voda, bosanskohercegovačke banje pružaju idealne uvjete za odmor, rekreaciju i zdravstveni turizam.

Danas u Bosni i Hercegovini, kao zdravstvene institucije registrirano je 15 banja, koje raspolažu sa 3.455 ležaja i ostvaruju oko 200.000 noćenja, što čini oko 23 posto ostvarenih ukupnih noćenja u BiH.

Jedna od najpoznatijih je Banja Terme- Ilidža u Sarajevu, čije su termalne izvore koristili još stari Rimljani, a predstavlja mjesto na kome

se idealno mogu kombinirati liječenje i svi vidovi odmora.

Poznate su i banje Dvorovi u Bijeljini, Gate u Bihaću, Guber u Srebrenici, Vrućica kod Teslića, Ilidža u Gradačcu, Kiseljak, te, svakako, nezaobilazna banja Reumal u Fojnici, suvremeno opremljena specijalizirana ustanova za rehabilitaciju, rekreaciju, aktivni odmor i sportske aktivnosti.

Kapaciteti i potencijali koje Bosna i Hercegovina može da ponudi u oblasti banjskog turizma su veliki, ali i još uvijek nedovoljno iskorišteni. Uz unapređenje infrastrukture i stalno proširenje turističke ponude, banjski centri u BiH bi mogli i trebali turistima ponuditi još kvalitetnije usluge uz veoma pristupačne cijene.

BANJA AQUATERM, OLOVO

Ljekovita mineralna voda sa područja Olova prvi put se počela koristiti tek 1982. godine, mada se za nju znalo mnogo ranije. Osnov terapije u Aquatermu predstavlja poznata oligomineralna ljekovita voda.

BANJA DVORORI, BIJE LJINA

Kada je 1957. godine, bušenjem tla u okolini Bijeljine umjesto nafte pronađena vruća mineralna voda, nastala je suvremena banja Dvorovi. U samom središtu Semberije otkriven je hidrogeotermalni potencijal na kojem

banja može planirati intenzivan razvoj i svrstati se među vodeća banjsko klimatska mjesta cijelog regiona.

BANJA GATA, BIHAĆ

Ova banja smještena je u blizini planina Grmeč i Plješivica, okružena prekrasnim rijekama Unom i Koranom, na nadmorskoj visini od 120 metara. Gata predstavlja istinsku krajišku oazu u kojoj se gost može odmarati ali i potpuno posvetiti sebi i svom zdravlju. Za one koji tokom boravka u Gati žele više aktivno-

Rimljani banjali

sti, neposredna okolina nudi brojne mogućnosti, od prijatnih šetnji do izazova koje može pružiti samo rafting na Uni.

BANJA ILIDŽA, GRADAČAC

Prvi banjski objekat na području Gradačca izgrađen je još 1882. godine, mada su ljekovita svojstva njene termalne vode bila poznata i tokom Rimljana te vladavine Osmanskog carstva. Zabilježeno je da su uz banjsko zdanje prije

120 godina izgrađene dvije stambene zgrade, koje su i bile osnova današnjeg suvremenog banjsko-hotelskog kompleksa *Ilidža*.

BANJA KISELJAK, KISELJAK

Prvi pisani dokumenti o ljekovitosti mineralne vode koja izvire u ovom srednjobosanskom gradiću potječu još iz 14. stoljeća. Veliki zna-

čaj zdravstvenom djelovanju ove vode pridavali su čak i Rimljani, a interesantno je da je davne 1870. godine, pod nazivom *Johanes Brunnen*, mineralna voda iz Kiseljaka izvožena na

inostrana tržišta.

BANJA LAKTAŠI, LAKTAŠI

Sa dugačkom, bogatom i raznolikom tradicijom banja *Laktaši* spada među poznatije banjsko-rekreativne centare u BiH. Njena tradicija je duga i vrlo interesantna, a zabilježeno je

da su još stari Rimljani koristili njene blagodati i u tu svrhu izgradili kupatila za vojsku i građane. Temelji ovih građevina su nedavno otkriveni i konzervirani, a u blizini jednog od izvora prilikom kaptaze pronađeni su rimski kovani novčići.

BANJA SLATINA, BANJA LUKA

Po svemu sudeći, ljekovitost izvora mineralnih voda razlog je da je područje Slatine naseljeno od davnina, a pouzdano se zna da su u njima

uživali još stari Rimljani, kao i da ta tradicija nije prekinuta ni do današnjih dana. Okolina banje *Slatine* je izuzetno prijatna za opuštanje uz šetnje lijepo uređenim parkovima.

BANJA VRUĆICA, TESLIĆ

Voda banje *Vrućice* uspješno liječi bolesti srca i krvotoka, reumatizam, stomachne bolesti, šećernu bolest, pospješuje i ubrzava pro-

cese rehabilitacije a pomaže i zdravima da održavaju i pospješuju kondiciju, neuroze i neuralgije. Umjereno kontinentalna klima, mnogo zelenila na širim prostorima banje pružaju obilje i čistog i svježeg vazduha sa dovoljno ozona.

SLANA BANJA, TUZLA

Slana Banja smještena je na obroncima Majevice, okružena planinama Konjuhom i Ozrenom. Korištenje i ljekovitost vode ko-

ja izvire u njenoj neposrednoj blizini poznata je više od deset stoljeća, a zvanična ispitivanja i upotreba otpočeli su još početkom prošlog stoljeća, 1908. godine. Interesantno je da je prvi pacijent ovog lječilišta bio car Austro-Ugarske monarhije *Franjo Josip*.

BANJA SANSKA ILIDŽA, SANSKI MOST

Dvanaest kilometara uzvodno od Sanskog Mosta uz rijeku Sanu nalazi se *Sanska Ilidža*, prostor za koji se tvrdi da je korišten za zdravstvene svrhe u doba turske vladavi-

ne ovim prostorima. Najviše zasluga za to pripada svakako izvoru mineralne vode, a nema sumnje da je i sama rijeka Sana dobila ime zahvaljujući upravo ljekovitosti vode na području *Ilidže* (*sanus* - zdravlje).

(d. b.)

VJERSKI TURIZAM TREBA ISKORISTITI KRIZA TRAŽI NADU

I podatak da Cetinjski manastir dnevno posjeti više od dvije hiljade ljudi, ne računajući one koji svakodnevno u sopstvenoj režiji dolaze u manastir, pokazuje da države u regionu imaju ozbiljnu šansu da dobro zarade od sve zanimljivijeg i unosnijeg - vjerskog turizma.

Vjerski turizam, kazala je agencijama doc. dr Silvana Đurašević sa Fakulteta za turizam crnogorskog Univerziteta *Mediterran*, podrazumijeva dobru strategiju i vrlo pažljivo promišljanje.

- Najprije, potrebno je naći način da se pomire interesi posjetilaca, koji se na ovaj način duhovno nadograđuju, turističke privrede, države i vjerskih zajednica koje ne tretiraju posjete svojim svetinjama kao turističke, ali ih i ne odbacuju. Kad se svi ovi elementi poslože, mogli bi se stvoriti uslovi za ozbiljniji razvoj - kaže ona.

Od milijardu turističkih putovanja godišnje, svako peto je, kaže Đuraševićeva, religijsko. U vremenu krize vjerski turizam je jedini vid turizma koji bilježi rast, jer narod sve više traži spasenje u vjeri.

- Primjer da se vjera može dobro valorizovati je hercegovačko Međugorje koje je godišnje posjećivalo pet miliona hodočasnika, što je donosilo 50 odsto ostvarenog ukupnog prihoda od turizma, a broj izgrađenih kreveta je i danas najveći u BiH - podsjeća Đuraševićeva, a popularnost Međugorja ističe i podatkom da su tu prošle godine bile fudbalske veličine poput Lea Mesija i golmana Đanluidija Bufona.

KONCESIJE U RS NOVI KORAK KA KLEKOVAČI

Vlada RS utvrdila je javni interes za dodjelu koncesije za korištenje zemljišta na području planine Klekovača i tako se još korak primakla izgradnji turističkog centa Klekovača.

Taj turistički centar kod Drinića trebao bi, po planovima Vlade, biti izgrađen za 12 godina. Još 2010. zaključen je okvirni sporazum između Vlade RS i međunarodne poslovne grupacije *Alpin alianz projektent vin-klungs GmbH*, banjalučkog *GB investa* i firme *Loma* iz Petrovca.

Ministar trgovine i turizma RS Bakir Ajanović ranije je izjavio da su investitori do sada uložili 2,5 miliona KM u pripremu geodetske podloge, aviosnimanja, izradu idejnih rješenja, studija ekonomske opravdanosti i utjecaja na okolinu, otkup 160 hektara zemljišta te traženje pitke vode.

HRVATSKI PLANOV ZA 2013.

U TURIZAM ULAŽU 2,6 MILIJARDI KUNA

Ulaganja privatnog i javnog sektora te malih i srednjih poduzetnika u turizam u 2013. godini iznositi će oko 2,6 milijarde kuna.

Privatni sektor bi trebao uložiti oko dvije milijarde kuna, javni oko 200 miliona, a mali i srednji poduzetnici oko 400 miliona kuna.

Hrvatski ministar turizma Veljko Ostojić objavio je da su i za ovu godinu njegovo Ministarstvo i Hrvatska banka za obnovu i razvitak dogovorili posebne uvjete kreditiranja, uz kamatnu stopu od 2,3 i 5 posto.

Uz to, po uzoru na kreditne uvjete namijenjene velikim poduzetnicima, u pripremi je i nova kreditna linija za male i srednje poduzetnike u oblasti turizma.

- Očigledno je da su kreditne linije s ovakvim kamatnim stopama nešto što hrvatskom turističkom sektoru treba. Uz zadržavanje postojećih uvjeta financiranja, uvjeren sam da će primjena diferencirane stope PDV-a te izmjena zakonodavnog okvira, sljedećoj godini donijeti još snažnije investicije - rekao je Ostojić.

RUSI KOPIRAJU JAPANCE

SOBA KAO KAPSULA

U Moskvi je krajem januara otvoren prvi hotel nalik na one koji su već hit u Japanu, sa 50 soba - kapsula, bez prozora, u kojima noćenje košta oko četrdesetak eura.

Prvi *Slipboks hotel* u Rusiji u centru Moskve ima 50 soba od desetak kvadrata u kojima se nalaze krevet, polica, lampa, minijaturni ormar i sto, dok su kupatila sa tušem zajednička za nekoliko soba.

Neke sobe su jednokrevetne, u druge može da se smjesti troje ljudi, a sve mogu biti iznajmljivane na dan, ali i na nekoliko sati.

- Ideja je da se gostima koji su na putovanju, ili im je recimo otkazan let, ponudi osnovni smještaj po relativno povoljnoj cijeni - prenosi *Dejli mejl*.

SUSRETI U SARAJEVU

TAJLANDANI ŽELE U MEĐUGORJE

Federalna ministrica okoliša i turizma Branka Đurić u Sarajevu se zahvalila novoj predstavici turizma Tajlanda za Evropu *Supranee Pongpat* na dosadašnjoj promociji koja u BiH dovodi sve veći broj turista iz ove azijske zemlje.

- Jako sam zadovoljna što bilježimo sve veći broj Tajlandana koji posjećuju BiH, pogotovo Međugorje, te se nadamo da ćemo u suradnji sa državama iz regije i promocijom na sajmovima, pogotovo na dalekom azijskom tržištu, privući još veći broj Tajlandana - kazala je Đurićeva.

SAVREMENI TURISTIČKI TRENDovi

A GDJE SU PARAGLAJDERI?

U skladu sa savremenim svjetskim trendovima, sve je više turista i u BiH koji se žele okušati u ekstremnim sportovima.

Bosna i Hercegovina je zbog planina i rijeka idealna za razvoj avanturističkog turizma, ali zbog, kako se tvrdi, nedostatka sluha onih koji bi se trebali baviti razvojem ove privredne grane, turisti u BiH, recimo, nemaju mogućnost da se spuštaju padobranom, paraglajderom ili lete jedrilicama.

- Pružanje eventualnih usluga turistima kroz oblast sportske avijacije, gdje spadaju letenje sportskim avionima, jedrilicama, paraglajding, padobranstvo, što mnoge zemlje u regionu i u Evropi pružaju, kod nas je skoro nemoguće zato što takav vid pružanja usluga treba da ima i podršku države - kaže generalni sekretar Vazduhoplovnog saveza BiH Alen Halak.

EUROPEAN BACKPACKER INDEX ILI DESET NAJJEFTINIJIH GRADOVA U EVROPI ZA BACKPACKERE

Jedno noćenje i tri piva...

Sarajevo četvrto na listi najjeftinijih gradova koji se preporučuju turistima sa ruksakom, Cirihi, Oslo i Venecija najskuplji

Već treću godinu zaredom web portal *Priceoftravel.com* objavljuje svoj takozvani *European Backpacker Index*, odnosno pregled najjeftinijih gradova u Evropi za turiste sa ruksakom.

Lista je sačinjena na osnovu nekoliko parametara - od cijene ležaja u hostelima, troškova lokalnog transporta, cijena hrane, atrakcija i zanimljivosti na određenoj lokaciji, do, naravno, lokalnih cijena piva.

Na taj način došli su do najniže moguće cijene putovanja do određenog grada i jednod-

nevnog boravka, što podrazumijeva prenoćište i najmanje tri popijena piva.

Po ovakvoj računici, najjeftiniji grad u Evropi koji se na ovaj način može posjetiti je glavni grad Rumunije Bukurešt, gdje je *backpackerima* za jednodnevni boravak potrebno svega 23,38 dolara.

Na drugo mjesto plasirala se Sofija gdje je ovim štedljivim turistima za jednodnevni boravak potrebno ne više od 23,43 dolara, a slijede Krakov (25,06 dolara), Sarajevo gdje im je potrebno 25,74 dolara dnevno, te Kijev u kome jedan

CIJELA LISTA NAJJEFTINIJIH GRADOVA ZA POSJETITI

1. Bukurešt, Rumunija
2. Sofija, Bugarska
3. Krakov, Poljska
4. Sarajevo, BiH
5. Kijev, Ukrajina
6. Riga, Latvija
7. Beograd, Srbija
8. Budimpešta, Mađarska
9. Varšava, Poljska
10. Zagreb, Hrvatska

CIJELA LISTA NAJSKUPLJIH GRADOVA ZA POSJETITI

1. Cirihi, Švicarska
2. Oslo, Norveška
3. Venecija, Italija
4. Štokholm, Švedska
5. Helsinki, Finska
6. Amsterdam, Holandija
7. London, Engleska
8. Brisel, Belgija
9. Kopenhagen, Danska
10. Edinburg, Škotska

dan mogu uživati za 25,76 dolara.

Na *Priceoftravel.com* su se potrudili pa su za zahtjevnije *backpackere* koji žele ili mogu potrošiti više novca, pripremili i listu najskupljih evropskih gradova, po istim kriterijima.

Sigurno nikoga nije iznenadilo da se na vrhu ove liste nalaze Cirihi, Oslo, Venecija, Štokholm i Helsinki, gdje *backpackerima* treba u prosjeku četiri do pet puta više sredstava za jednodnevni boravak.

Backpackers ili *Hostellers*, kako se još nazivaju, uglavnom su mladi turisti koji putuju sa minimalnim budžetom i svakih nekoliko dana mijenjaju gradove koje posjećuju.

Obično putuju na duži period i nose sa sobom minimalnu opremu, obzirom da je doslovno nose na svojim leđima. Najčešće putuju vozom, autobusom ili autostopom i u potrazi su za drugačijim iskustvom putovanja od onog uobičajnog koje traže prosječni turisti.

Ovakav način putovanja im pomaže da bliže i još bolje osjete lokalni život zajednice i države koju posjećuju, za razliku od uobičajenog turističkog razgledavanja posjećene destinacije.

Nije rijedak slučaj da *backpackeri* provedu i po godinu dana na svojim avanturama za vrijeme kojih otkrivaju sve tajne jedinstvenog iskustva putovanja svijetom. ●

Jedna Safikada, bezbroj priča

foto: Zdravko Čupović

Činjenica je samo da je banjalučka ljepotica postala simbol ljubavi, a sve ostalo, od toga kad je živjela, koga je voljela i kako je poginula, zavisi od toga ko priču priča

Izgleda da je u ljudskoj prirodi da više zanimala pokazuju za one nesretne ljubavne priče nego za one sa sretnim završetkom. Sigurno svjetski najpoznatija nesretna ljubav je ona veronska, između Romea i mlade Julije, ali ni Banja Luka i Safikada definitivno ne zaostaju mnogo za njima kada su tragedija i žrtvovanje za ljubav u pitanju.

ASKER ILI SOLDAT?

Naime, jedna od najpoznatijih banjalučkih legendi priča upravo o mladoj Banja Lučanki, Safikadi. Doduše postoji nekoliko verzija priče, ali suština svake od njih je ista. Dakle, mlada Safikada ludo se zaljubila u jednog vojnika koji je služio u tvrđavi *Kastel*, a lju-

bav je bila obostrana.

Međutim, jednog dana jedinica u kojoj je Safikadin dragi služio dobila je premještaj na dalje front.

Safikada je, kažu, jako teško podnijela odlazak mladog vojnika, ali ju je držala nada o nekom budućem vremenu kada će ponovo biti zajedno.

Ali, ubrzo nakon njegovog odlaska, Safikada je dobila vijest da je njen voljeni u borbi izgubio život.

Tu, međutim, nije bio kraj njevoj muci, jer su joj njeni roditelji, kako je u to vrijeme bio i običaj, našli budućeg supruga.

Kako Safikada nije željela da iznevjeri svoju ljubav, kaže da je legenda, obučena u odjeću za vjenčanje otišla je do tvrđave ispred koje je bio postavljen top koji je pucnjem označavao podne.

Kada je fitilj na topu upaljen, djevojka je prišla i čvrsto zagr-

lila top...

Po nekim izvorima, Safikada je bila muslimanka zaljubljena u vojnika vezirske vojske, što bi ovu legendu stavilo u period između 16. i 18. stoljeća.

Opet, po drugim izvorima, nesret-

na djevojka je bila iz jedne časne banjalučke obitelji, a njen je ljubavnik bio austrijski vojnik koji je, po mišljenju njene obitelji, bio okupator i zbog toga je mladoj Safikadi bio zabranjen.

GDJE JE SAHRANJENA?

Postoji još jedna verzija priče, koja također smješta Safikadu u austrougarski period, a koja kaže da je djevojka krenula posjetiti svog vojnika, ali se nije zaustavila na upozorenje austrijskog stražara, pa je tako ubijena greškom.

U mnogim od priča o Safikadi sporan je i top, jer koliko je poznato, u gradu na Vrbasu se nikada nije pucanjem označavalo podne.

Topovi sa *Kastela* oglašavali su se, doduše u doba vladavine Osmanskog carstva, ali samo u svečanim prilikama, a tada se ne bi ispaljivao projektil, već bi top bio napunjen samo barutom.

Bilo kako bilo, priča o Safikadi i odabraniku njena srca postala je vremenom ne samo legenda, nego i jedno od banjalučkih obilježja.

Safikadin grob, koji se nalazi nasuprot starom gradu, na pola puta između džamije *Ferhadije* i ulaza u tvrđavu *Kastel*, postao je važan posebno za mlade Banjalučanke, kao neko ljubavno svetište.

Mnoge od njih svakodnevno, a najčešće četvrtkom i ponedjeljkom, bez obzira na vjersku pripadnost, u predvečerje hodočaste na Safikadin grob i zapale svijeću.

No, da li je Safikada sahranjena na mestu koje danas posjećuju mnogobrojni Banjalučani, niko se sa sigurnošću ne usuđuje tvrditi, jer za to dokaza nema.

Ali da se na tom mjestu zaista nalazi grob, potvrđeno je u ljeto 1987. godine kada je obavljena rekonstrukcija *Safikadinog groba* i na dubini od 1,10 metara pronađen je ljudski kostur položen u smjeru zapad-istok.

Arheolog **Boris Graljuk**, koji je učestvovao u procesu rekonstrukcije, zabilježio je da se, po strukturi kamena, upotrebi klamfi i obradi, kao i monumentalnosti nadgrobne ploče, grob može smjestiti na kraj XVI stoljeća.

Safikada je bila inspiracija mnogim umjetnicima, a kruna toga je i opera *Safikada* kompozitora **Muharema Insanića** po libretu **Slavka Podgorelca**, koja je premijeru doživjela u Narodnom pozorištu RS u Banjoj Luci u decembru 2011. godine.

(pripremio d. b.)

SARAJEVSKJE ČESME

JEDILERI ŠTITE OD KIŠE

Česma koja je bila dio istoimene tekije sagrađene 1879., obnovljena je 1997. godine

Česma *Jedileri* sastavni je dio istoimene tekije koju je 1879. godine osnovao **Sejfulah Iblizijev**.

Nalazi se na Bistriku, u Ulici *Jedileri*, a poznata je i po tome što je u njenom haremu smješteno turbe *Sedam braće*.

Česma obuhvata cijeli zid tekijskog harema, s vanjske strane, iznad koje je drvena nadstrešnica obložena crijepom, čija je funkcija da štiti od kiše i snijega one koji dolaze na vodu.

Portal od kamena savija se sa obje strane do vrha, formirajući luk i nišu na kojoj se nalazi ugrađen *tarih*.

Lula iz koje teče voda smještena je na sredini, a ispred česme je kameno korito.

Česma je obnovljena 1997. godine.

Ova česma upisana je na Listu evidentiranih, prethodno zaštićenih i zaštićenih nepokretnih spomenika kulture i prirodne baštine Kantona Sarajevo.

**Ideal gift
for keeping
memories
with you...**

DUTY FREE SHOP

 SARAJEVO
INTERNATIONAL AIRPORT

Office 2013 u prodaji Microsoft u oblaku

Nakon što je od prošlog ljeta bila dostupna u ispitnom izdanju, u januaru je i službeno predstavljena nova verzija Microsoftovog paketa uredskih aplikacija

Office 2013.

Najvažnije novosti vezane su uz korisnički *interface* koji je prilagođen izgledu *Windowsa 8*, podršku za upravljanje dodirnim, to nove mogućnosti korištenja u oblaku.

Cijene na američkom tržištu se kreću od 139 dolara za *Office Home and Student 2013*, ali ta verzija ne uključuje i nadogradnje, pa u *Microsoftu* preporučuju paket koji, uz pretplatu od 99 dolara godišnje, uključuje i sve nadogradnje koje će biti dostupne dok traje pretplata.

U prodaju je pušten i *Office 365 Home Premium* koji u SAD, uz pretplatu od 99 dolara, nudi mogućnost korištenja na do pet uređaja uključujući i tablete.

Microsoft je najavio i *Microsoft Office Home and Business* sa *Cloud* opcijom koji će se moći koristiti tek od 27. februara po cijena od 219 dolara za jednokratnu kupnju, odnosno 150 dolara godišnje za model vezan uz pretplatu.

Zajedno s novim *Officeom*, *Microsoft* je unaprijedio i svoju internet stranicu *Office.com*.

Chrome OS postaje interesantan Uključuje se i HP

Iako su prijenosne računare koji rade na Googleovom operativnom sistemu *Chrome OS* do ove godine predstavili samo *Samsung* i *Acer*, čini se da taj operativni sistem postaje sve popularniji jer, nakon *Lenova*, sada to planira i vodeća kompanija na tržištu osobnih računala

Hewlett-Packard.

HP-ov Pavilion Chromebook trebao bi imati ekran dijagonale 14 inča, rezolucije 1.366x768 piksela, radit će na 1,1GHz *Celeron* procesoru, imat će dva GB RAM-a i 16 GB SSD za pohranu podataka.

Na *TechSpotu* upozoravaju da u odnosu na konkurente, *HP-ov* računar ima istu rezoluciju kao i modeli s manjom dijagonalom ekrana, pa da bi *HP Pavilion Chromebook* trebao imati puno slabiju bateriju koja će moći izdržati samo oko četiri sata i 15 minuta.

Nije poznato kada će se ovaj uređaj pojaviti na tržištu niti kolika će biti njegova cijena.

Najave za Barcelonu

ZTE-ov tablet s Jelly Beanom

Kineska kompanija *ZTE* predstavila je novi tablet *V81*, zasnovan na *Androidu*, s ekranom dijagonale osam inča u omjeru stranica od 4:3.

Rezolucija ekrana iznosi 1.024 x 768 piksela, ima ugrađen dvojezgreni 1,4-gigahercni procesor, jedan gigabajt radne memorije, te četiri GB trajne flash memorije, koju je zahvaljujući utoru za *microSD* memorijske kartice, moguće proširiti za maksimalno 32 GB.

Stražnja kamera ima rezoluciju od dva megapiksela, prednja 0,3 megapiksela, a ugrađena je baterija od 3.700 mAh.

Uređaj je dimenzijama nešto veći od *iPada mini*, ima USB i HDMI priključke, a podaci o cijenama očekuju se na sajmu *Mobile World Congress* krajem februara u Barceloni.

Novi detalji o jeftinijem iPhoneu Šta to Apple kombinuje?

Na internetu su se pojavile nove informacije o jeftinijem modelu *iPhonea* na kojem *Apple* navodno radi već neko vrijeme.

Naime, *iLounge* je objavio da bi novi telefon trebao biti kombinacija *iPhonea 5*, posljednjeg modela *iPoda Toucha* i klasičnog *iPoda*.

Tako bi jeftiniji *iPhone* trebao imati ekran dijagonale četiri inča, ali bi trebao izgledati poput klasičnog *iPoda*, odnosno trebao bi biti

malo veći i tanji od posljednjeg modela *iPhonea*.

S prednje strane trebao bi izgledati kao *Home* s tipkom i kamerom na istom mjestu, navodno će umjesto od aluminija biti napravljen od plastike, ali će imati *Gorilla Glass* ekran.

Silencer Mk III u manjim snagama Stabilni i na 50 stepeni

OCZ Technology je unutar tržišnog imena *PC Power & Cooling* predstavio još dva sistema napajanja iz linije *Silencer Mk III*, snage 750 i 850 W, oba s 80 PLUS Gold certifikatom energetske učinkovitosti, koji obećava više od 90 postotne učinkovitosti pri tipičnom opterećenju.

Uređaji imaju napredni *Dual*

Thermal Control System za podešavanje brzine okretaja venti-

latora i tih rad, kvalitetne komponente poput japanskih kondenzatora deklariranih na 105 stepeni Celzija, te raznih zaštitnih sklopova.

OCZ tvrdi da će rad biti stabilan i pri temperaturama od 50 stepeni Celzija, *PC Power & Cooling* daje garanciju od sedam godina, a cijene nisu objavljene.

Apple

iPad mini

Potpuni iPad doživljaj.

OD 35,00KM
MJESEČNO

Authorised Reseller

iService doo, Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA

T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916

info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba

Sharpov 4K monitor u prodaji Profesionalna i cijena

Sharp je pustio u prodaju 32-inčni monitor za profesionalce PN-K321H, najavljen još u novembru prošle godine i predstavljen na CES-u, rezolucije 3.840 x 2.160 točaka (4K)

i hvaljenog IGZO LCD panela.

Uređaj se na računar povezuje putem DisplayPorta i HDMI-a, a iz Sharpa posebno hvale i razmjerno tanak rub ekrana od svega 35 mm.

Sharp PN-K321H je namijenjen profesionalnim korisnicima poput projektanata, grafičara i dizajnera, te upotrebi u kombinaciji s radnim stanicama, a profesionalna mu je i cijena koja će na europskom tržištu iznositi ravno 4.500 eura.

Konzole uskoro legalne u Kini? Kvare li djecu igre?

U Kini je već 12 godina prodaja igraćih konzola zabranjena, jer prema mišljenju tamošnjih vlasti, ovi uređaji namijenjeni isključivo zabavi kvare zdravlje djece, pa stoga nisu poželjni.

Ipak, izgleda da se vremena mijenjaju, pa i u Kini navodno razmatraju ukidanje zabrane proizvodnje, prodaje i uvoza igraćih konzola.

Anonimni izvor blizak Ministarstvu kulture tvrdi da je stvar pod upitnikom, a ako prijedlog legalizacije konzola prođe, u Kini igraće konzole više ne bi trebale biti izvan zakona.

- Ankete su već provedene, a trenutno se o ovom pitanju pregovara s ostalim ministarstvima - rekao je izvor.

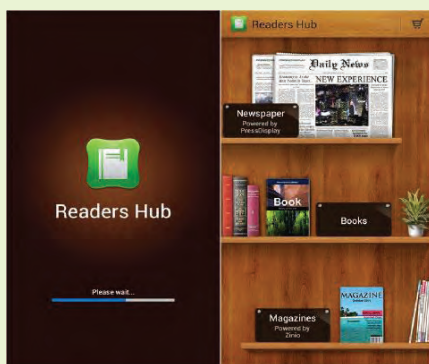
Po objavi ove vijesti dionice Sonyja i Nintendo su porasle za 9,1 odnosno za 3,4 posto.

Samsungov Readers Hub 2.0 u Europi Kartica, pa dva klika

Za sve one koji vole čitati sa mobitela ili tableta, Samsung je proširio europsku ponudu Readers Hubom 2.0.

Pretraživanje i navigacija opsežnog kataloga Readers Huba 2.0 sada je brža i jednostavnija, a unaprijeđena usluga preporuke sadržaja olakšava pronalaženje naslova koji su u skladu sa individualnim interesima.

Kada se određeni naslov odabere i otvori, novi intuitivni korisnički interfejs omogućuje personaliziranje pregleda, odnosno čitanja sadržaja, a moguće je mijenjati i veličinu teksta, boju pozadine ili svjetlinu ekrana.

Readers Hub 2.0 nudi veliku biblioteku sadržaja iz cijeloga svijeta, a u EU Samsung je proširio partnerstvo sa globalnim i lokalnim izdavačima.

Jednom kada se podaci s kreditne kartice registriraju, od kupovine i preuzimanja e-knjiga korisnike dijele samo dva klika, a jedinstvena lozinka i korisničko ime omogućuju pristup časopisima, e-knjigama ili vijestima s brojnih Samsung uređaja.

Readers Hub 2.0 kompatibilan je sa ePub, PDF, HTML 5 i ePub 3 formatima, već je postavljen na GALAXY Note II, GALAXY S III, GA-

LAXY Note 10.1 i GALAXY kameri, a korisnici ga mogu preuzeti i sa Samsung Appsa.

Nokia napravila Music+ Preskači koliko hoćeš

Nokia je svoju uslugu Music, dostupnu na njenim Windows Phone uređajima, obogatila dodatnim mogućnostima, a radi se o pretplatničkom muzičkom servisu nazvanom Music+.

U odnosu na klasičnu aplikaciju, Music+ pruža mogućnost neograničene promjene, odnosno preskakanja pjesama, do osam puta kvalitetniji zvuk i prikaz tekstova pjesama unutar aplikacije u

klasičnom, odnosno karaoke načinu.

Također, ograničenje od maksimalno četiri playliste koje je moguće preuzeti za offline slušanje je uklonjeno, a sada je omogućeno neograničeno preuzimanje muzike na mobitel.

Pored ovoga, Nokia pristup usluzi nudi i preko web aplikacije kojoj se može pristupiti preko računala, HDTV-a ili nekog drugog kompatibilnog uređaja.

Cijena usluge iznosi četiri eura mjesečno, a dosadašnja aplikacija Music na Lumijama ostat će nepromijenjena, poručili su iz Nokije.

Air Superiority mod u BF3 End Gameu Vraćaju avijaciju

Korisnici NeoGAF foruma otkrili su da će nadolazeća End Game ekspanzija za Battlefield 3 osim Capture the Flag moda u igru donijeti i novi Air Superiority mod, kojeg su fanovi prvi puta vidjeli u konzolaškoj ekskluzivi Battlefield 1943.

Air Superiority pred igrače postavlja jednostavan zadatak da koristeći vlastite letačke sposobnosti što efikasnije neutraliziraju protivničke letalice i time osiguraju pobjedu.

Budući da mod nije bio pretjerano popularan na Battlefieldu 1943, za pretpostaviti je da je razvojni tim u BF3 verziju unio promjene koje će ga učiniti zanimljivijim da ne bi završio neslavno poput Tank Superioritya koji se pojavio u Armored Kill ekspanziji.

Battlefield 3 End Game na tržište stiže u martu i predstavlja posljednju od pet planiranih ekspanzija, nakon koje će se razvojni tim maksimalno posvetiti razvoju Battlefielda 4.

*Jeftiniji letovi za **Tursku***

Istanbul, Ankara, Izmir, Dalaman, Bodrum.
Dubai, Bejrut, Teheran, Tbilisi i druga odredišta.*

od
49.99
€ *uključuje
takse i
naknade*

*Svi letovi preko Istanbula

flypgs.com
po našim najnižim cijenama

PEGASUS
AIRLINES

Samo kao GLUMAC mogu biti sve

Mislim da su se Dani filma Mostarcima već uspjeli zavući pod kožu ● Od silnog posla i ne stignem glumit privatno ● Na našu žalost, mi ćemo još dugo biti sinonim za ubijanja, silovanja, klanja i to će privlačiti zvijezde kao što izmet privlači muhe

► PITAO: Dragan Bošnjak dragan@startbih.info

1 Kada smo Vas kontaktirali, upravo ste bili završili probu. Šta novo spremate?

- Trenutno radim na kazališnoj predstavi *Magla d.o.o.* u produkciji *Epilog teatra*. Pored toga, snimam i film *Most na kraju svijeta* za koji je svenarij pisao moj omiljeni pisac Josip Mlakić, a režira ga Branko Ištvančić.

2 Kako generalno ocjenjujete stanje filmske industrije u BiH i u regionu?

- Pa, mislim da tu stvari konačno kreću na bolje...

3 Između pozorišta, televizije i filma, šta Vam najviše leži?

- Definitivno film.

4 Na Youtubeu smo pronašli Vaš prvi intervju ikada, koji ste dali 1990. godine za tadašnju SA3 tije-

kom prijemnog ispita na ASU. Tada ste rekli kako u životu želite da se bavite samo glumom. Da li se u posljednjih 20 godina to promijenilo?

- Apsolutno ništa se nije promijenilo od tada. U stvari svoj životni put sam projektirao već sa 11 godina.

5 Ali, eto, da niste glumac, u kojoj profesiji biste se mogli zamisliti?

- Ma mogao sam biti bilo šta, al' jedino kao glumac mogu biti sve. I ono što još nisam bio, vjerovatno ću biti.

6 Otkud u sapunicama? Da li je to nešto kao glumački izazov ili se od nečega mora živjeti?

- Pa, kao glumac okušao sam se i u sapunicama i raditi prvu bio je priličan izazov. Kako u jednom danu snimiti 40 stranica teksta? Doduše, moje sudjelovanje u sapunicama je bilo sporadično, po par mjeseci, pa se nekako da i podnijeti. Naporan je to posao, ali se i isplati.

7 Mostar je dobio filmski festival i kino, zahvaljujući Vašem angažmanu. Šta je sljedeće?

- Slijedeće je da taj festival raste i razvija se, jer

smatram da uvijek može i bolje i više.

8 Šta Dani filma znače za Mostar?

- Mislim da su se Dani filma Mostarcima već uspjeli zavući pod kožu. Oni najbolje znaju šta im festival znači.

9 S kim biste željeli glumiti?

- O, ima jako puno ljudi s kojima bih želio glumiti.

10 Mostar ili Zagreb?

- Nekako pola-pola.

11 Na osnovu kojih kriterija birate uloge?

Ili uloge biraju vas?

- Ja jedino mogu da prihvatim ili odbijem. Još uvijek mi uglavnom uloge nude.

12 Kako se pripremate za uloge?

- Pa odavno sam već pronašao svoje sisteme za to... Neka i ostanu samo moji.

13 Da li je bilo trenutaka kada ste jednostavno željeli napustiti daske koje život znače?

- Te daske sam skoro napustio ima već sedam, osam godina, ali vratio im se kad ih se poželim, tako sporadično...

14 Ko Vam je bio ili je još uvijek uzor u glumačkom svijetu?

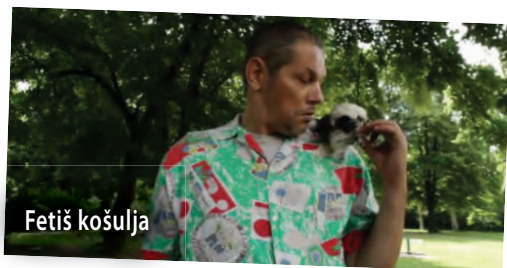
- Uzori su mi svakako bili moji profesori u Sarajevu i Zagrebu, kao i velika glumačka imena koja su već dobila nagradu *Stablo ljubavi* za životno djelo na *Danima* filma u Mostaru. Kao i svi oni koji će biti u prilici da je dobiju narednih godina.

15 Do sada ste ostvarili više od 40 uloga u serijama i filmovima.

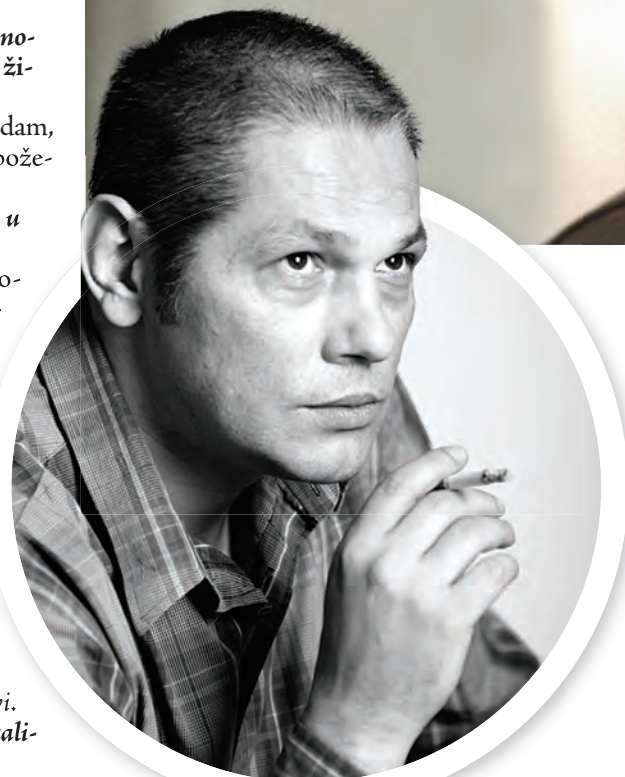
Koji biste izdvojili kao najzahtjevniji, a koja Vam je najdraža?

- Svakako najzahtjevnija uloga bila je u filmu *Crvena prašina* gdje sam igrao lik *Bossa*. Što se najdraže uloge tiče, to je u svakom slučaju *Čoro* u filmu *Živi i mrtvi*.

16 Ima li neka uloga zbog koje ste požalili što ste je prihvatili?

Fetiš košulja

33 pitanja

šati položaj tih kulturnih institucija?

- Recept je vrlo jednostavan. Sa većim izdvajanjem novca za ove institucije situacija će se popraviti sama od sebe.

21 Glumite li u privatnom životu, odnosno jeste li se glumom izvlačili iz nekih možda neugodnih situacija?

- Od silnog posla i ne stignem glumit privatno.

22 U filmu Cirkus Columbia glumili ste sa bratom Mariom koji je poznatiji kao muzičar. Postoji li mogućnost da Vas vidimo zajedno na filmskom platnu i sa sestrom Majom, koja je također glumica?

- Sigurno će biti prilike. Nadam se...

23 Otkud toliki glumci u obitelji?

- Nemam pojma... Možda neki ljudi gen.

24 A da li ste se Vi okušali u muzičkim vodama?

- Ne, nisam i niti ću. Imam brata muzičara, dosta je jedan u familiji.

25 Nedavno je Vaš brat Mario u jednom intervjuu rekao kako ga još uvijek šalje po cigarete... Kakav je, inače, Vaš odnos?

- Ha, ha... Pa kad moj brat napuni 90 godina, ako mogem i tada ću ga poslat po cigare. Naš odnos je, jednostavno rečeno, savršen. I ne zna se ko je stariji...

26 Kad već spominjemo Mariju, glumili ste i u spotu njegovog benda Zoster za pjesmu Izbjeglica. Jeste li mu to naplatili?

- Taj spot, koji je režirao Kristijan Milić, snimila je moja producerska kuća Eurofilm i to je bio moj poklon Zosteru.

27 Interesantan je detalj da u filmu Živi i mrtvi lik kojeg igrate, Čoro, nosi istu košulju kao i lik u spotu. Je li se možda radi o nekoj skrivenoj poruci ili je u pitanju čista slučajnost?

- E, baš ta košulja je kao neki fetiš reditelja Kristijana Milića i ona se provlači u svim njegovim filmskim radovima, od akademskih do profesionalnih, tako da sam je i ja nosio već puno puta.

28 A kada smo kod Vaše uloge Čore u filmu Živi i mrtvi - da li su za poistovje-

- Za sada još nema takve uloge.

17 Isplati li se u našim regionalnim okvirima biti glumac?

- Pa, ako si jako puno angažiran, može se i isplatiti.

18 Sigurno je da Vas ljudi prepoznaju na ulici. Sa kojom Vas ulogom najčešće poistovjećuju?

- Najčešće me poistovjećuju sa ulogom Grofa iz TV-serije Zauvijek susjedi.

19 Da li ste na ulici popularniji u BiH ili u Hrvatskoj?

- Ha, ha... Pa ne znam baš. Mislim da sam podjednako popularan.

20 Upoznati ste sa situacijom u HNK Mostar i Narodnom pozorištu. Prema Vašemu mišljenju, kako bi se mogao pobolj-

Film Živi i mrtvi

33 pitanja

čivanje sa likom bila korisna Vaša osobna iskustva sa bojišta?

- Naravno da su ta iskustva bila od koristi. Osobno mislim da su iskustveno bogatiji svi ljudi koji su preživjeli bilo koji rat.

29 Da li Vam je snimanje ovog filma probudilo negativne osjećaje i sjećanja i kako sada, sa vremenske distance, gledate na sve što se tada dešavalo?

- Pa, iskreno govoreći, ja još uvijek razabirem šta se to sve dogodilo... I nastojim sve te strahote pretočiti u nešto plemenito. U ovom slučaju je to bio film.

30 Ušli ste i u producent-ske vode, imate i producentsku kuću. Kako se tu snalazite?

- Evo, snalazim se. Do sada smo snimili spot, uradio sam kratki igrani film *Soba 3*, a spremam se da napravim i dugometražni igrani film.

Film Šampion

31 Kako gledate na to što se u javnosti pokušava na svaki način iskoristiti popularnost pojedinaca?

Vi čak vodite i sudsku parnicu upravo zbog toga što je neko drugi preuzeo Vaše zasluge i Vašu mirovinu ratnog zapovjednika?

- Na žalost, ovdje su mnogi zakinuti za svoja osnovna prava.

Ali smatram da se za ta prava treba boriti ma koliko ta borba trajala.

32 Šta mislite o izuzetnom interesovanju stranih zvijezda za snimanje filmova sa tematikom ratnog sukoba u BiH? Mislite li da su njihove namjere časte i poštene ili samo sakupljaju poene i dižu sebi popularnost?

- Ako se napravi loš film, onda svi dobiju loše poene. Na našu žalost, mi ćemo još dugo biti sinonim za ubijanja, silovanja, klanja i to će privlačiti zvijezde. Kao što izmet privlači muhe, ali i muhe onjuše i odu...

33 Da li ste i Vi razmišljali o političkom angažmanu i kako gledate na to da se sve više kolega glumaca pojavljuje u zastupničkim klupama?

- Političari dolaze iz svih zanimanja, pa zašto ne bi bilo i glumaca političara? Ipak, ja se još uvijek ne namjeravam baviti politikom. ●

Izvan Vremena Ž.Č.ČAK

KAMELEON

svakog petka od 16.30 do 18.00 sati

101,2 MHz 95,9 MHz 95,6 MHz 102,7 MHz 98,3 MHz 91,5 MHz

RADIO M RADIO KOJI SE NIKAD NE GASI

www.radiom.net

SARAJEVO 98,7 MHz FM, ZENICA 89,80 MHz, TUZLA 106,30 MHz, BANJA LUKA 104,20 MHz

MAS MEDIA super OGLASI Najbrziji BH oglašni bazar

BESPLATNI MALI OGLASI
033 212 160, 032 245 346
SMS OGLASI: 091 110 500 (1 objava), 091 210 501 (4 objave)
REKLAMNI OGLASI: 033 444 354
www.superoglas.ba

OGLASNIK Pošaljite svoj oglas kao SMS

091 910 106 (sve mobilne mreže) **0-24**

• Prilikom slanja SMS-a potrebno je najprije ukucati riječ **OGLAS** razmak te tekst oglasa. •

Svi oglasi poslani na gore navedeni broj biće objavljen sa crnom pozadinom i bijelim slovima i biće istaknutiji od ostalih oglasa u novinama.

primjer oglasa

Audi A3 1.8T, g. 1998
siva metalik
prešao 155.000 KM
koža el. retrovizori,
al. felge
(cijena po dogovoru)

033/000-000

cijena poruke 3 KM + PDV

Slatka bol

od 6.februra, svake večeri u 20:00 h

www.tv1.ba

Nova ljubavna hit drama

Najgledanija indijska ljubavna drama u ovoj godini

TELEVIZIJA
SLON
eXtra
TUZLA, BiH
Slon
RADIO

SLUŠAJTE I GLEDAJTE DA BISTE ZNALI

+387 35 205 205
www.radioslon.ba **89 MHz**

TNT
RADIO

Travnik 95.10
Zenica 93.40
Bugojno 93.50

www.tnt.ba

KAMELEON PIN BH

UDRI MUŠKI
101.2
MHz FM

Svakog radnog dana
od 08.00 do 09.30

+387 33 727 000

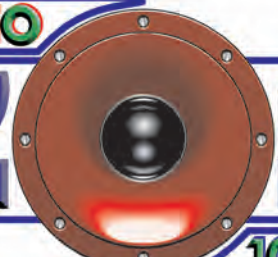
Q radio
105.2 fm

TEL: +387 32 73 52 80 ; +387 32 73 07 40
e-mail: marketing.q@gmail.com

STUDENTSKI
RADIO
SARAJEVO

eFM
95,2 MHz

RADIO
ZOS
107 FM

SJEĆANJE NA SRĐANA: USPJEH GOLUBOVIĆA NA "SUNDANCEU"

SLOBODNA BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVIIJA

GODINA XIX | BROJ 847 | SARAJEVO 31.1.2013. | CIJENA 3 KM

BiH - SRBIJA
NAJNIŽI NIVO
ODNOSA
OD DAYTONA

TVORNIČA DNEVNIH VIJESTI
WWW.SLOBODNA-BOSNA.BA

USKORO NATURE
spa hotel Fajnica *****

www.slobodna-bosna.ba

ISSN 0354-1438

9770354143005 00847

www.startbih.info

start

NERMINA TAHIROVIĆ, ZAŠTITARKA NA BIROU

Opasno je, ali želim stalni posao

Mama je u početku bila malo skeptična jer vjeruje da sam mršava i sitna, zove me pahuljica, ali tata nije imao dileme

Dvadesetpetogodišnja Nermina Tahirović je zaštitarka bez zaposlenja: nedavno je završila jednomjesečnu obuku za zaštitara, sada mašta o tome da dobije stalni posao zaštitara, a u međuvremenu šalje svoje biografije i molbe za posao u zaštitarske agencije koje djeluju na području Kantona Sarajevo. Optimista je jer je među 100 polaznika obuke bilo samo njih četvero iz Sarajeva i zbog toga što je jedna od samo četiri žene koje su pohađale obuku i koje su imale bolje rezultate od muškaraca.

STRAHOVE SAVLADALA VJEŽBOM

- Oduvijek me zanimalo oružje i uniforme i poslovi policije i zaštite, čak sam razmišljala i da upišem vojnu akademiju, a kada sam završila srednju trgovačku školu, željela sam da upišem policijsku akademiju, ali jedan od uslova je položen vozački, a ja ga nemam jer moji roditelji ne rade i nemamo novca za to. Ovu obuku koju sam završila i koja je koštala 300 KM, platio mi je Zavod za zapošljavanje, novac za ljekarsko smo skupljali mjesec dana, ali nema veze, završila sam tu obuku i sada se nadam nekom stalnom poslu - priča Tahirovićeva.

Ona zna da će biti posla od proljeća.

- Jer, tada će nas sigurno angažovati na obezbjeđenjima koncerata i utakmica i to će biti dobro, ali voljela bih dobiti stalni posao, negdje gdje ću redovno dolaziti, raditi, odlaziti kući, pa se opet vraćati. Znam da je ovo opasan posao, zaštita i ljudi i prostora je rizična jer nikada ne znate šta se može desiti i život vam je često u opasnosti, ali opet znam da nekoga štitim, da nekome mogu spasiti života, a sad sam i obučena za to - priča Tahirovićeva.

Na obuci je vježbala karate i rukovanje oružjem, ali i teorijska znanja poput zaštite prostora, reakcija u slučaju požara ili drugih neželjenih situacija...

- Mislim da sam spremna za posao. Mama je u početku bila malo skeptična jer vjeruje da sam mršava i sitna, zove me pahuljica, ali tata nije imao dileme jer zna s kojim užitivanjem gledam akcione serije, a na obuci su mi rekli da imam savršene proporcije za zaštitara. Malo me bilo strah kada je počela obuka za korištenje oružja i samo pucanje, ali s vježbom sam savladala sve strahove. Imam prijatelje koji rade kao zaštitari, neki i u bankama i oni su mi pričali kako je to, pa znam da je opasno, ali i da se opasne situacije ne događaju često, pa jedva čekam da dobijem posao - smješka se Nermina Tahirović.

Tokom obuke nije razmišljala o opasnostima koje posao zaštitara sobom nosi, nego joj je najvažnije bilo da savlada znanja i vještine koje su prezentirani na obuci.

- Išla sam pješice na obuku u školu na Vracama i natrag, to je jedno pola sata u jednom pravcu, uvijek sam putem razmišljala o onom što smo tog dana učili i nije mi bilo naporno. Mislim da je teže bilo mojim roditeljima da mi obezbijede novac za

užinu svaki dan, jer oni ne rade, a nas je petoro u kući. Ali, snalazili smo se nekako. Najviše zbog njih i želim da dobijem stalni posao i da im malo pomognem, da im vratim nešto što su oni uložili u nas - priča Tahirovićeva.

Ona priznaje da je istina da sada kada više nema tu dnevnu obavezu i dok šalje prijave za posao u razne zaštitarske agencije, a zna da ih u Sarajevu ima mnogo, malo više razmišlja o opasnostima koje taj posao sobom nosi.

- Svakodnevno se dešavaju pljačke, pucnjave, ali, opet, sve više želim da počnem da radim i nadam se da nikada neću biti u situaciji da upotrijebim silu - priča Nermina Tahirović.

NIKAD NIJE MIROVALA

Ona ne krije da se nada da bi, kada dobije stalni posao, možda mogla upisati policijsku akademiju i nastaviti usavršavati se. Obuka za zaštitara nije prva akcija koju je Nermina Tahirović poduzela da bi dobila posao. Kada je završila srednju trgovačku školu kao vrlodobra i kao stipendista organizacije *Obrazovanje gradi BiH*, pohađala je razliku predmeta za aranžera, informatičku obuku, potom obuku za frizera, kurs engleskog jezika, a trenirala je i atletiku, u osnovnoj školi snimala kratki film o djeci Romima i dobila nagradu...

- I volontirala sam u opštini Centar, u pisarnici i na prijemu podnesaka u Matičnom uredu, ali nisam položila stručni ispit. Bio je to projekat u okviru kojeg su nam načelnik ili opština trebali platiti polaganje stručnog ispita, ali je te godine bilo mnogo volontera, pa nije bilo novca za sve i nisam polagala taj ispit - sjeća se Tahirovićeva.

Radila je i kao terenski radnik za organizaciju *One World Vision* na obuci za zaštitu od HIV/AIDS-a, uglavnom sa romskom djecom i ženama u školama i naseljima.

- Pokušala sam da radim i sa starim osobama, ali nisam mogla, jer se ne osjećam sigurno sa vađenjem krvi ili davanjem injekcija, ne želim da povrijedim nekoga. Radila sam u jednoj prodavnici, ali sam jednom pogriješila s vraćanjem kusura i mušterija je bila jako nezadovoljna, pa se pomalo bojim kase i rada s novcem - priča Nermina Tahirović.

Voljela bi i da nauči romski jezik.

- Često srećem Rome koji me pitaju kakva sam ja Romkinja ako ne znam romski jezik i meni bude neugodno. Tata govori, a mama razumije, sestra je počela učiti, pa je odustala, braća znaju po koju riječ, a ja sam učila engleski i govorim ga. Nikada nisam razmišljala o učenju romskog, ali sada bih voljela - kaže ona.

Roditelji nisu insistirali na tome...

ČEMU UČE JEHOVINI SVJEDOCI

- Tati je uvijek važnije bilo da govorimo bosanski zbog škole, jer se često dešavalo da djeca koja govore samo romski u školama ne mogu izvršavati sve obaveze, ne mogu učiti, čitati lektire i slično, a za tatu je bilo važnije da mi završimo školu. Ali, sada bih voljela naučiti jezik da mogu da razumijem ljude koji govore samo romski, uostalom i krećem se skoro isključivo među Romima, a možda bi mi to nekada i dobro došlo. Ima nekih najava da će u Osnovnoj školi *Hasan Kikić* uvesti romski jezik kao jedan od predmeta, pa ko zna, možda opet sjednem u klupu - smješka se Nermina Tahirović.

Vidi ona da mnogo njenih vršnjaka žive jako dobro bez mnogo truda.

- Vidim ja to, i u našoj mahali ima ljudi koji nisu završili školu i ne rade, ali imaju automobile i

kuće i lagodno žive. Ne znam odakle im sve to, ali i ne razmišljam pretjerano, želim samo naći pošten posao i raditi. Voljela bih imati lijep vlastiti život, solidan, svoju porodicu i djecu, ali sada ne razmišljam o tome jer želim pomoći roditeljima - kaže ona.

Nerminini roditelji imaju petoro djece, od kojih je dvoje već zasnovovalo svoje porodice. Mlađa sestra još nije završila srednju školu, brat je završio srednju saobraćaj-

nu školu, ali je bez posla, pa im nije lako da zadovolje svakodnevne potrebe.

Nermina Tahirović ne krije da je zabrinuta za svakodnevno preživljavanje, jer treba platiti račune, obezbijediti hranu i zadovoljiti druge potrebe, a voljela bi da pomogne i bratu i sestri koji imaju svoju djecu.

- Snalazimo se nekako, ja najviše pomažem u kući, oko održavanja domaćinstva i kuhanja. Najljepše je kada se svi okupimo, bude nas jedanaest i tad je stvarno lijepo. Meni je najteže kada ne mogu održavati higijenu onako kako ja želim, a voljela bih da je uvijek sve savršeno - kaže Tahirovićeva.

Sada u slobodno vrijeme pohađa poduku Jehovinih svjedoka u BiH.

- Nije to religijska poduka, nego više o tome kako naći snagu u sebi da prebrodiš teškoće. Počela sam ići tamo najviše zbog toga da ne budem u kući, da se malo opustim i družim s prijateljima kojih tamo imam, ali sada mi se sviđa jer polako shvatam da čovjek može prebroditi mnogo, samo treba biti strpljiv i uporan. Sada čitam i *Bibliju* i vidim koliko su se ljudi, odnosno Isusovi učenici, mučili da bi nešto postigli i unatoč svemu nikada nisu odustali i nadam se da ću i ja uspjeti u svojim planovima, ništa ne dolazi lako, samo se treba truditi i ne odustajati - priča Nermina Tahirović.

Sada se raspituje o adresama zaštitarskih agencija i u jednu po jednu šalje svoje molbe za zaposlenje. Kaže da neće lako odustati, ali da se boji da joj je otežavajuća okolnost to što je žensko... ●

UDRUŽENJE U PLUSU BESPLATNO SAVJETUJE SVE KOJI IMAJU PROBLEMA S KREDITIMA I DUGOVIMA

Stidimo li se pitati za vlasti

Život je ubrzan, nudi mnoštvo mogućnosti, ali i rizika, pa se pojedinci ili domaćinstva često suoče sa potrebama koje zadovolje kreditima, a onda shvate da su u problemima

Svi koji imaju problema s novcem, previše kredit, velike dugove ili potrebe veće od mogućnosti, odnedavno se za potpuno besplatan savjet mogu obratiti udruženju *U plusu* koje ima urede u Sarajevu i Tuzli, ali i besplatni info telefon.

- Naš primarni cilj i želja je da građanima koji imaju poteškoća sa redovnom otplatom svojih kredita, damo savjet i da nakon razmatranja njihove trenutne situacije predložimo opcije za rješavanje njihovih dugovanja. Dakle, svi građani koji ne razumiju odredbe ugovora, svoja prava i obaveze, jemstva, razlike koje postoje među finansijskim proizvodima ili mogućnost ušteda u kućnom budžetu, mogu nam se obratiti za savjet - kaže direktorica Udruženja Ajla Mostarac.

Drugi zadatak kojeg si je *U plusu* postavilo jeste da podigne nivo razumijevanja i znanja kod mladih i odraslih o upravljanju ličnim finansijskim proizvodima, pravima i obavezama potrošača u finansijskom sektoru.

- Naime, cijenimo da finansijska pismenost ima jak uticaj na ponašanje i odlučivanje pojedinca, a procjena je da osobe sa nižim stepenom finansijske pismenosti imaju problema sa urednim servisiranjem kredita, kreditnih kartica, prekoračenja po tekućem računu i sličnih obaveza - priča Ajla Mostarac.

Savjetovanja i edukacije onima koji dođu *U plu-*

U plusu
UDRUŽENJE ZA ODGOVORNO
UPRAVLJANJE LIČNIM FINANSIJAMA

su su besplatni zahvaljujući donatorima među kojima su Evropski fond za jugoistočnu Evropu EFSE, Ambasada SAD u BiH, *Oikocredit*, te Vlada Švicarske i Međunarodna finansijska korporacija IFC.

- Usluge savjetovanja prezaduženim osobama pružaju se u zemljama Evropske unije već duži niz godina. U većini tih zemalja postoji institut ličnog bankrota koji je izuzetno složen i ne treba biti olako shvaćen, ali taj

DVIJE GRUPE PITANJA

Aktivisti *U plusu* najčešće dobivaju dvije grupe pitanja. Jedna se tiče nemogućnosti urednog vraćanja pozajmljenih sredstava, druga proizilaze iz nerazumijevanja ugovornih odredbi i ugovorenih prava i obaveza.

- Najčešća pitanja su kako restruktuirati postojeće dugova u cilju lakše otplate, ali i kako postići sporazum o obročnoj otplati duga, te o promjenjivosti kamatne stope, odgovornosti i načinu zaštite jemca, uvjetima za raskid ugovora o kreditu, mehanizmima zaštite prava u sudskom i vansudskom postupku, mehanizmima korištenja kreditnih i debitnih kartica, valutnim klauzulama, ali ima i pravnih pitanja iz domena finansija i traženja savjeta za efikasnije upravljanje kućnim budžetom - priča Ajla Mostarac.

titi novac?

postupak prezaduženim osobama daje mogućnost da poslije proteka određenog vremena imaju novi početak. Tu ovaj vid savjetovanja posebno dolazi do izražaja - kaže direktorica.

U plusu je sa savjetovanjima i edukacijom krenuo 2009. godine, nakon što su EFSE i IFC proveli određena istraživanja u BiH i utvrdili da je to potrebno.

- Naime, do 2008. godine je došlo do značajnog rasta zaduženosti fizičkih lica u BiH, jer informacije o zaduženjima nisu bile registrovane u Centralnom registru kredita

mo na iznos koji trebaju dobiti pri zaduživanju, a malo pažnje i vremena posvećuju proučavanju ponuda više finansijskih institucija, razmatranju visine kamatne stope, provjeri stvarne cijene kredita. Ujedno se osjećaju nelagodno da zahtijevaju od službenika finansijske institucije da im pojasni

i finansijske institucije nisu bile u mogućnosti kvalitetno procijeniti ukupnu zaduženost svakog klijenta. A sa dolaskom ekonomske i finansijske krize, određeni broj naših sugrađana suočio se sa problemom urednog servisiranja svojih kreditnih obaveza usljed smanjenja prihoda, gubitka posla i slično i tada se pojavila potreba za servisom kakav mi sada pružamo - priča Ajla Mostarac.

U plusu, inače, sarađuje i sa firmama, vladinim institucijama i nevladinim organizacijama jer je cilj da što većem broju ljudi pruži osnovne informacije o finansijskim proizvodima, skrene im pažnju na bitne momente kod potpisivanja ugovora o zaduženjima i upoznaju ih sa njihovim pravima i obavezama.

- Na žalost, potrošači su često fokusirani sa-

PRAKTIČAN SAVJET

Evo šta *U plusu* odgovaraju na pitanje šta raditi sa dvije sasvim prazne kreditne kartice - uzimati kredit za njihovo pokrivanje i gašenje ili to riješiti drugačije.

- Ako namjeravate ugasiti kartice, bilo bi poželjno da podignete kratkoročni kredit kod kojeg su kamate niže i koji je u okviru vaših mogućnosti. Efektivna kamatna stopa treba biti niža od kamatne stope koju imate na kreditnoj ili kreditnim karticama. Ako niste u mogućnosti podići kredit, prioritet za gašenje treba biti kartica na kojoj su veće kamate i nadoknade. Kreditne kartice su, inače, skup proizvod za zadovoljavanje dugoročnih potreba poput opremanja stana ili kupovinu kućnih potrepština, ali i za svakodnevne potrebe poput kupovine goriva ili hrane. Ali, prije uzimanja kreditne kartice, treba provjeriti visinu kamatne stope, nadoknade za izdavanje kartice, te raspored naplate te nadoknade, način obračuna kamate, pogodnosti koje se nude... Jer sve to je jako bitno kod servisiranja obaveza koje proizvodi vlasništvo nad karticom - pojašnjava Ajla Mostarac.

određene termine, uslove, nego idu linijom manjeg otpora razmišljajući da su drugi potpisali iste ugovore pa zašto ne bi i oni - kaže Ajla Mostarac.

Aktivisti Udruženja *U plusu* čekaju u svojim uredima, ali i obilaze teren, prvenstveno regije Bijeljine i Mostara.

- Tokom 2012. godine uveli smo mobilne timove koji posjećuju zainteresovane mjesne zajednice, firme, institucije i organizacije. Ohrabruje nas visok stepen zainteresovanosti i prihvaćenosti pružanja usluge na ovakav način. Potreba za finansijskim savjetovanjem i edukacijom dolazi sve više do izražaja i svakako je odraz odgovornog upravljanja ličnim finansiranjima. Život je danas ubrzan i nudi mnoštvo mogućnosti, ali i rizika, pa se pojedinci ili domaćinstva često suočavaju sa potrebama koje zadovoljavaju kreditima ili pozajmicama, a kasnije shvate da su u problemima - kaže direktorica.

Od septembra prošle godine *U plusu* radi i sa srednjoškolicima. Udruženje ima programirane radionice za učenike trećih i četvrtih razreda srednjih škola.

- Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo nam je u septembru 2012. izdalo saglasnost za realizaciju radionica u srednjim školama na području ovog kantona. Uz to, sarađujemo i sa nizom organizacija koje okupljaju ili podržavaju mlade osobe poput Udruženja Obrazovanje gradi BiH, Institut za razvoj mladih KULT, Omladinska banka Kalesija, Udruženje Mladi Tuzla, Fondacija Tuzlanske zajednice i drugim - pojašnjava direktorica. ●

JOŠ UVIJEK NIJE ISPITANO ŠTA SVE KRIJE PEĆINA NA IZVORU MOKRANJSKE MILJACKE

Ljepota koju tr

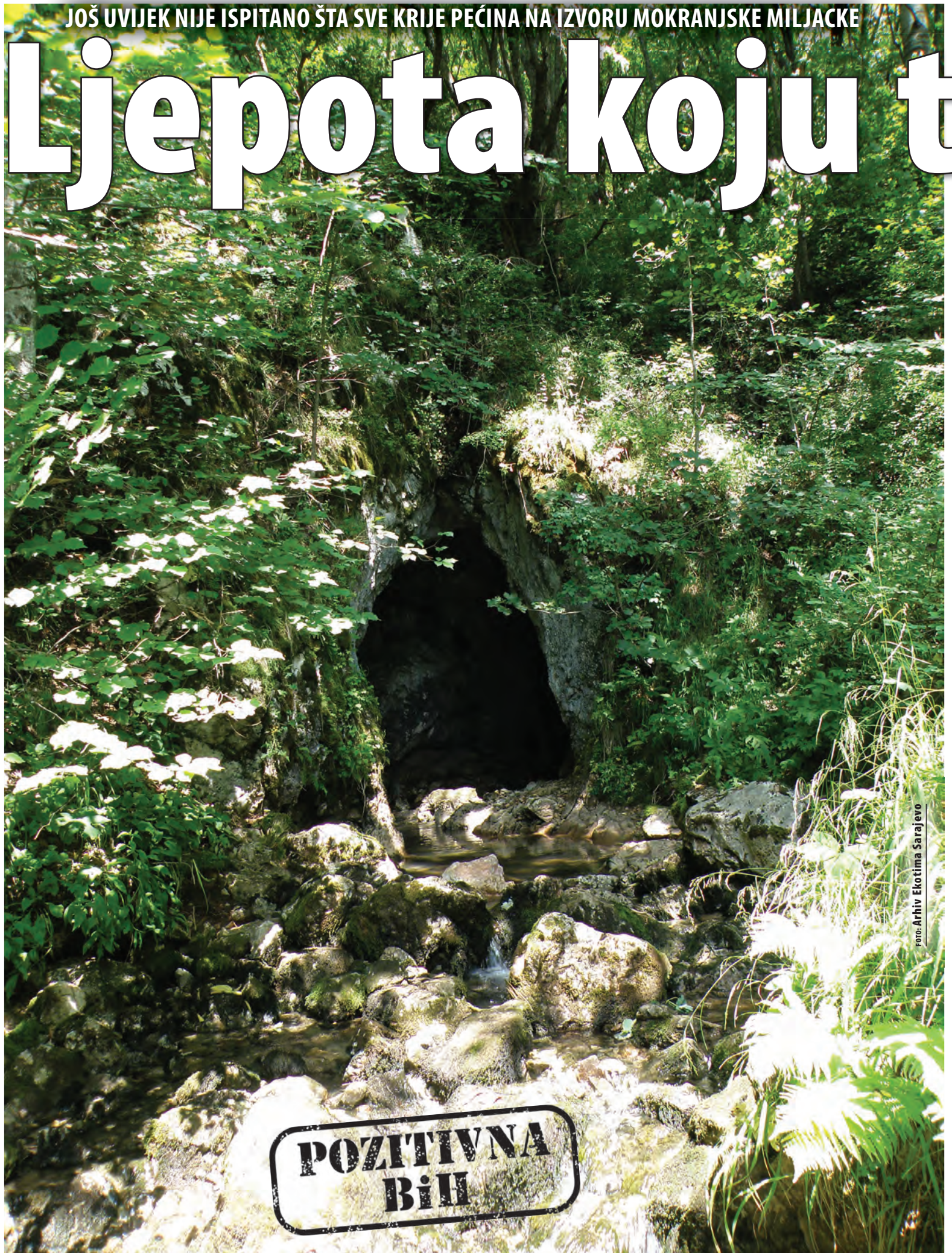

foto: Arhiv Ekotima Sarajevo

**POZITIVNA
BiH**

Treba zaslužiti

To je definitivno najljepša pećina u BiH i ja bih sve svoje prijatelje, ali samo kada zasluže, odveo da je vide, onako kao nagradu, priča Haris Husanović

Tridestak kilometara istočno do Sarajeva, na izvoru Mokranjske Miljacke, nalazi se još uvijek ne sasvim istražena pećina za koju speleolozi i planinari kažu da je najljepša u BiH.

NAŠLI JE NA VOJNIM KARTAMA

Istovremeno je njenih u karte ucrtanih 6.800 metara dubine čini najdužom, jer je to već sada više od 6.700 metara Vjetrenice u Popovom polju koja je dugo važila za najdublju pećinu u BiH.

Dodatne misterije ili interesovanje oko ove pećine bude i informacije da su u njoj otkrivene neke sasvim nepoznate životinjske vrste, do sada nepoznate nauci.

Njena puna ljepota otkrivena je 2009. godine zahvaljujući speleološkoj radoznalosti Harisa Husanovića iz Zavidovića, iz kluba Atom i italijanskog speleologa, a odnedavno Bosanca, Simonea Milanola, koji su odlučili da odu dalje od 20 metara koliko je tad bilo otvoreno i time otvorili sezonu istraživanja.

- Mi smo tu pećinu uočili na vojnim kartama i krenuli smo da vidimo šta ima unutra, iz čiste speleološke radoznalosti. Ona je u te karte bila ucrtana kao potencijalno sklonište u slučaju rata. Došli smo do sela, pitali u jednoj kući gdje je ulaz i domaćin nam kaže da ona nije duža od tridesetak metara, ali kada smo mi ušli i to vidjeli, bili smo oduševljeni.

Prvi put smo imali sasvim neadekvantnu opremu, tek mali gumeni čamac, ali kasnije smo organizovali speleološki kamp, donijeli sve što je potrebno i počeli ozbiljnije istraživati njenu unutrašnjost. A

kada smo shvatili da je njena dubina možda blizu dubini Vjetrenice - to nas je potaklo da idemo do kraja. To je definitivno najljepša pećina u BiH i ja bih sve svoje prijatelje, ali samo kada zasluže, odveo da je vide, onako kao nagradu - priča Husanović.

Ulaz u pećinu je u Kadinom Selu, u zaseoku Vrelo, oko sedam kilometara od Mokrog, u podnožju krečnjačkog masiva Gradina.

U prvom dijelu pećine nalaze se tri veća jezera

dubine i do dva metra, a iza njih tri velike dvorane bogato ukrašene pećinskim nakitom poput pizolita, cjevčica, stalaktita i stalagmita, koji na nekoliko mjesta stvaraju prave stubove.

Strop je na visini od četiri metra ili više, pa se pećinom može kretati bez velikih problema, ali ima mjesta gdje su zidovi glatki kao staklo i gdje je nemoguće izaći iz čamca. Iza ucrtanih 6.800 metara nalaze se uski prolazi kojima se ne može kretati, ali speleolozi smatraju da je još uvijek moguće naći nove bočne hodnike.

NEMANELA LADA ILI MALA NEMAN

Tokom proteklih godina speleološka društva iz BiH organizovala su više istraživačkih kampova tokom kojih je pećina istraživana, crtane karte njene unutrašnjosti, a prema podacima Ekotima iz Sarajeva,

Lada Lukić-Bilela sa Prirodno-matematičkog fakulteta iz Sarajeva, tamo je našla pećinskog pauka za kojeg se vjeruje da je nauci još nepoznata vrsta i koji nosi radno ime Nemanela Lada ili mala neman.

- Vjerovatno će se pokazati da je to nova vrsta i čak novi rod, ali je naš nalaz na identifikaciji kod profesora Ive Karamana u Novom Sadu i čekamo potvrdu naučne zajednice. Što se tiče imena vrste, to ćemo tek vidjeti.

Inače, pećina na izvoru Mokranjske Miljacke je jako prirodna i bogata faunom, treba je istražiti, čuvati i zaštititi. Mi smo tamo našli i glavu pećinskog medvjeda staru 30.000 godina koja je nakon ispitivanja vraćena opštini Pale - priča Lukić-Bilela, inače predsjednica Biospeleološkog društva BiH.

U istraživanju su do sada učestvovali članovi speleoloških udruženja Gruppo Grotte Novara i Gruppo Speleologico Bolognese iz Italije, Atom iz Zavidovića, Speleo Dodo iz Sarajeva, Eko-Viking iz Visokog, te Netopir i Ponir iz Banjaluke, ali i speleolozi iz Slovenije, Makedonije, Hrvatske i Crne Gore.

Opštinske vlasti u Palama su na ulaz u pećinu stavile željeznu kapiju koja se može otvoriti tek uz odobrenje lokalnih vlasti.

Haris Husanović kaže da bi on radije obilježio pećinu kao izuzetnu zanimljivu destinaciju za ekstremni turizam, domaćinu koji živi u kući u neposrednoj blizini dao nekoliko gumениh čamaca i ronilačkih odijela, te blok karata za ulaz po nekoj određenoj cijeni i omogućio da svako ko želi ulazi i uživa u ljepotama ovog prirodnog fenomena.

Svi speleolozi koji su posjetili ovu pećinu slažu se da ona pruža nesagledive mogućnosti za razvoj ekstremnog ili avanturističkog turizma, ali i da bi svako uređenje ili osvjetljavanje njene unutrašnjosti uvođenjem struje ugrozilo njenu ljepotu i živi svijet koji je naseljava.

- Ma ne da bi je to uništilo, nego vi nemate kuda ni provesti osvjetljenje ili posebne staze - kaže Husanović i napominje da su je on i njegove kolege istraživali roneći i plivajući, ali da tamo ima još mnogo posla za sve zainteresovane istraživače. ●

I štede i uče i uživaju

Eko status u školi otvara paralelni svijet, jer škola dobiva poseban program koji valja realizovati, a to donosi mnogo zabave i lijepih trenutaka, nova znanja, smanjuje troškove, ali donese i nešto novca

Sarajevska Gimnazija Dobrinja jedna je od pet sarajevskih škola sa Zelenom zastavom i statusom eko-škole. To je međunarodni standard za škole posvećene održivom razvoju i energetske efikasnosti, a najzaslužniji za ovaj status je Eko-odbor koji okuplja veliki broj učenika i profesora.

ŠTA RADE EKO-PATROLE

U školi kažu da im je izvršavanje obaveza koje su proizašle iz ovog programa donijelo mnogo zabave, znanja i ušteda na potrošenoj studiji, vodi i grijanju.

- U BiH, zbog unutrašnje organizacije zemlje, nemamo taj standard na državnom nivou, ali Grad Sarajevo je u saradnji sa Centrom za okolišno održivi razvoj, pokrenuo ovaj projekat, postavio pred nas određene zahtjeve i kada smo ih zadovoljili, postali smo eko-škola i dobili zelenu zastavu. Taj status u školi otvara paralelni svijet, jer škola dobiva poseban program koji valja realizovati. Ali, to nam je donijelo mnogo zabave i lijepih trenutaka, nova znanja, a i uštede - priča voditeljica gimnazijskog Eko-odbora, profesorica biologije Subhija Kamenica.

Programi eko-škole odvijaju se kroz pet područja: štednja resursa poput struje, vode i toplote; aktivan odnos prema otpadu; zdravo življenje i promjena navika; uključivanje učenika u zajednicu i, kao peti, odnos s medijima kako bi i druge potakli da mijenjaju svoje ponašanje i navike.

- Cilj je da se djeca educiraju šta su resursi, kako dolazimo do njih, kako štedjeti i u

tom segmentu pratimo potrošnju električne energije i poredimo to sa potrošnjom u istom mjesecu u prethodnoj godini, pa se pokazalo da su nam uštede dosta velike. U te aktivnosti su uključeni svi učenici i zaposlenici, jer tu nema ništa bez navike nastavnika da isključi svjetlo kada izlazi iz učionice ili bez domara koji na kraju sve to provjeri. Ako bismo svi uštedjeli samo po jedan kilovat, to ne bi bilo malo - priča Kamenica.

Školska *eko-patrola* na kraju dana, priča nam profesorica, obide sve učionice da provjeri da li su pogašena svjetla, zatvoreni prozori, otpad selektiran u odgovarajuće korpe, krede uklonjene s poda. U dnevne izvještaje upišu se sva zapažanja ili sugestije tipa da je grijanje prejako... Te sugestije i prijedloge uprava Gimnazije, zajedno s pomoćnim osobljem, pokušava ispoštovati.

A na sjednicama školskog *Eko-odбора* koje se odvijaju jednom mjesečno, između ostalog, prođu i kroz račun za struju. Papir tretiraju kao sirovinu, pa ga odvajaju od ostalog smeća.

ŠTA SE DIMI IZ TOPLANA

- Kako je jedno od područja ovog programa i aktivan odnos prema otpadu i kako je danas sve sirovina jer se skoro sve može reciklirati i pretvoriti u novac, mi smo u školi počeli

odvajati papir jer on čini i najveći dio otpada kojeg mi stvaramo. Preduzeća koja otpu- pljuju papir nam dolaze ovdje, oni već imaju posebnu cijenu za škole, to nije mnogo, ali mi ipak zaradimo nešto, barem da održava- mo školski *eko-ku-*

Subhija Kamenica

tak, što nam je važ-

no jer redovno moramo izvještavati šta radi *eko-škola*. Ponekad uspijemo kupiti i malo olovaka, flomastera, a ponekad i karte za neki mali izlet. Dakle, to jeste simbolično, ali je korisno - pojašnjava Kamenica.

Najteže ide sa promjenama navika.

- Nastojeći da malo promijenimo navike,

škole i ne razvijaju kritički stav, pa ih mi na- stojimo uključiti u zajednicu i proširiti im vi- dike, upoznati ih sa nekim pojavama ili pro- cesima koji se odvijaju u našoj neposrednoj blizini. Tako smo posjetili *Toplane* da vidi- mo kako oni rade, da li ispuštaju dim ili pa- ru, kako mjere zagađenje vaz- duha. Posjetili smo i *Vodovod* i vidjeli proces vođenja vode od izvora do česme, potom fabri- ku *Violeta*. Povremeno u cijeloj školi, kroz sve predmete, treti- ramo neku temu iz ekologije, pa smo tako obrađivali značaj vode, mogućnosti recikliranja papira i tkanine... I svi smo, od latinskog jezika do likovnog, radili nešto na tu temu, a dje- ca su na kraju pravile prekra- sne igračke koje smo pokloni- li djeci u Domu *Bjelave*. Sada nam je plan da obiđemo zašti- ćena područja i parkove priro- de u BiH i da vidimo kako to izgleda, da organizujemo *dan* čaja, ali i da, kao i svake godi- ne na Dan škole, posadimo *drvo generacije*

- pojašnjava profesorica Kamenica.

Sve ove aktivnosti nailaze na dobar odziv u školi.

- Djeci je sve ovo jako zanimljivo, odziv na članstvo u *Eko-odboru* je jako veliki, pa smo formirali više školskih *eko-patrola* iako je

MEĐUNARODNA MREŽA

U Centru za okolišno održivi razvoj objašnjavaju da se proces sticanja *eko-zastave* odvija u se- dam koraka, od osnivanja *eko-odбора* i *eko-patrole*, do izrade plana djelovanja. U Centru očekuju da će ove škole, kada BiH potpiše sporazum o pristupanju međunarodnom programu *eko-škola*, biti pripremljene za uključenje u međunarodnu mrežu. Za sada status *eko-škole* u Sarajevu imaju osnovne škole *Vrhbosna* i *Mula Mustafa Bašeskija*, te *Druga*, *Treća* i *Gimnazija Dobrinja*.

uveli smo praksu da ponekad organizuje- mo dan šetanje, pa odšetamo do *Vrela Bo- sne*, onda ponekad organizujemo zajednič- ki čas tjelesnog odgoja i tada svi, i učenici i profesori, idemo u salu za tjelesno i uz mu- ziku radimo vježbe ili se samo zabavljamo. To bude jako lijepo i svi uživamo i malo se zbližimo. Jednom godišnje organizujemo i nastavni dan u prirodi, pa idemo u park *Moj- milo* i tamo održimo nastavu. U samoj školi povremeno organizujemo predavanja o hra- ni, zdravlju, borbi protiv toksikomanija, ali ne one uobičajene dosadne prezentacije i pre- davanja, nego to djeca sama naprave na za- bavan i popularan način i svi razredi na ča- sovima odjeljene zajednice to pogledaju. Djeca su djeci sama poslala poruku da du- han i smrdi i košta i šteti zdravlju i ljepoti i slično. Naime, danas mnogo djece ne zna kako ili nema hrabrosti da se odupre ponu- di, pa je važno pomoći im da shvate da im to ne treba - priča Kamenica.

U okviru programa uključivanja djece u za- jednicu, organizovali su niz edukativnih po- sjeta i izleta.

- Djeca često znaju veoma malo o svojoj naj- bližoj okolini, nemaju životna iskustva izvan

jedna sasvim dovoljna. Veliki broj profesora nam se dobrovoljno priključio i svi vrlo pre- dano rade. Nekoliko pojedinaca iz Centra za okolišni razvoj je ostalo s nama i kada smo završili projekat, a tu su i roditelji iz *Vijeća* roditelja i neke komšije naše škole, pa kada je nedavno bila akcija *Očistimo zemlju za je- dan dan* mislim da smo bili najbrojnija ekipa u gradu, a možda i šire. Uz to, djeca dobiva- ju dodatni prostor da se izraze, pa sastanci *Eko-odбора* ponekad budu forum na kojem oni toliko uvjerljivo i argumentovano izno- se svoje stavove, zapažanja i ideje, da mi na- stavnici često ostanemo sasvim iznenađeni - s ponosom ističe Kamenica. ●

Država mora pokriti osnovne potrebe, ali i uprava Muzeja mora iskoristiti neki od milion postojećih načina da se novac zaradi, pa se potruditi i raditi, jedno je od rješenja za uklanjanje le-tvi sa vrata Zemaljskog muzeja u Sarajevu

Zemaljski muzej u Sarajevu je zatvo-ren od 4. oktobra prošle godine i još se nije desilo ništa značajno vezano za njegov status i budućnost.

PROIZVOLJNE KARTE

- Postoje neki razgovori, ali je rano govoriti kako bi oni mogli završiti. Mi za sada obilazimo muzej redovno, imamo dežure 24 sata dnevno i ništa neće biti oštećeno, uništeno ili otuđeno - kaže Adnan Busuladžić, još uvijek zvanično direktor Muzeja.

Podsjećanja radi, ovaj Muzej sa četiri zbirke - etnografskom, arheološkom, prirodoslovnom i botaničkim vr-tom - nekoliko godina nema riješen status, a zaposlenici, prije nego su odlučili da zatvore muzej, 16 mjeseci nisu primili plate.

- Mi smo prije rata za te četiri zbirke, što

je praktično četiri muzeja sa jednom upravom i općim službama, imali 129 zaposlenih, a sada nas je šezdesetak. Naš budžet bi trebao biti oko 1,4 miliona KM godišnje ili 115.000 KM mje-

sečno, bez troškova zagri-javanja 15.000 kvadratnih metara, što je

ZEMALJSKI NIJE JEDINI

Teška je situacija i u Istorijskom muzeju BiH, toliko da njegova direktorica Muhiba Kaljanac ne može procijeniti do kada tako može biti otvoren.

- Nemamo grijanja ni u izložbenim halama ni u kancelarijama i od jula prošle godine nismo primili plate, a imamo 17 zaposlenih. Struju smo platili od novca koji dobijemo od iznajmljivanja dijela prostora u prizemlju jednog kafića. Nedavno smo dobili i jedan projekat od Ministarstva civilnih poslova. Redovnih sredstava, međutim, za rad nema, osim dijela za sufinansiranje iz Kantona Sarajevo, ali to nije ni blizu dovoljno. I dalje nam obećavaju da će status ovih kulturnih institucija biti riješen, ali u to više niko ne vjeruje - priča direktorica Kaljanac.

tema Muzeja bez žeta

dodantih 200.000 KM za godinu ili grijnu sezonu koja traje šest mjeseci. Već dvije godine nam Kanton Sarajevo daje 168.000 mjesečno i to je sve, a daleko je od dovoljnog i potrebnog - priča Busuladžić.

Istorijski muzeji u svijetu su ili na budžetu ili privatni, kaže predsjednica Međunarodne asocijacije istorijskih muzeja i zaposlenica beogradskog Istorijskog muzeja Slađana Bojković.

- Mi se finansiramo iz budžeta Republike Srbije, muzej u Helsinkiju iz budžeta opštine, u Luksemburgu iz državnog budžeta... U svim državama je tako, samo je pitanje koji nivo vlasti će preuzeti brigu - kaže Bojkovićeva.

I Busuladžić tvrdi da se svuda u svijetu muzeji finansiraju iz budžeta.

- U Parizu, Londonu, Berlinu, Teheranu... svuda država brine o muzejima. U nekima na ulazu piše da je cijena karte proizvoljan iznos, od jedan cent do 15 eura. Nema načina da muzej opstane na komercijalnoj osnovi i svuda u svijetu su sve potrebe po-

krivene iz javnih ili budžetskih sredstava, a od karata se finansira nabavka eksponata, promotivni materijal i slične potrebe - tvrdi Busuladžić.

S druge strane, konceptualni umjetnik Samir Plasto smatra da uprava Muzeja mora biti okretanja i više raditi.

NIJE TO MALA BIBLIOTEKA

- Ni sam ne znam da li oni ne znaju ili neće da rade, ali postoji milion načina da se zaradi novac. Država svakako treba da obezbijedi dio za osnovne potrebe, ali Muzej sam može mnogo da uradi - kaže Plasto. Studenti Akademije likovnih umjetnosti, historije i svih nauka srodnih djelatnosti Muzeja bi, ilustruje on, tamo mogli stažirati i uraditi veliki dio posla za koji muzej nema novca, a da na kraju dobiju potvrdu o završenom stažu...

- Neko iz Muzeja bi mogao da ode na Akademiju i tamo dobije odlivke za neke suve-

ciju sa srodnim muzejima u svijetu i nuditi i tražiti eksponate, pa se povezati sa ministarstvima, špedicijama, osiguravajućim kućama - nabraja Plasto.

On je siguran i da bi, recimo, banke platile da njihove hostese gostima nude promotivni materijal u prostorima Muzeja...

- Dakle, mogućnost postoji, ali treba raditi. To ne možete od devet do 16, to neće uraditi ministarstva, komore ili bilo ko drugi, nego mora uprava Muzeja sama, ako joj je stalo da opstane. A ovi naši se ponašaju kao da vode malu biblioteku, a ne Zemaljski muzej. Morate podijeliti 10.000 letaka da bi vam došlo 2.000 ljudi i kupilo kartu od jednog ili dva eura, ali i neki suvenir - pojašnjava Plasto. Busuladžić kaže da nije imao kontakte sa Međunarodnom asocijacijom istorijskih muzeja, pošto Zemaljskim muzej nije njen član jer po svojoj prirodi nije istorijski muzej.

- Zemaljski muzej je član ICOM-a ili Internacionalnog vijeća muzeja, ali to nam

SLUČAJ HAGADA

Muzeji širom svijeta među sobom razmjenjuju eksponate, i na nacionalnom i na internacionalnom nivou, kaže Slađana Bojković.

- Muzeji razmjenjuju eksponate i cijele izložbe, postoje i takozvane međumuzejske pozajmice koje mogu biti i dugoročne i kratkoročne, a zavise od planova muzeja koji pozajmljuju, ali sve to prate osiguranja i drugi dogovori - pojašnjava Bojkovićeva.

Samir Plasto misli da to može da radi i Zemaljski muzej.

- Meni je, recimo, ta priča sa Hagadom bila skandal jer, kao, ukrašće je neko. Pa ne ide to tako lako, svijetom putuju cijele zbirke farao- na ili one iz neolita ili Okeanije, svakodnevno se prometuju vrijedne stvari i niko to ne

krade. Osim toga, čija je Hagada? Ona je vlasništvo Muzeja, jer on ju je otkupio. Ali čiji je Muzej? Je li on d.o.o. ili je državna institucija? Njima treba dobar menadžment, mladi ljudi koji govore po nekoliko jezika, uspostava kvalitetne komunikacije sa svijetom, a oni, ja mislim, nemaju ni valjan pravilnik o unutrašnjoj sistematizaciji. Slično je i sa Umjetničkom galerijom BiH: oni valjda imaju tu neku veliku zbirku freski ili ikona iz pravoslavnog svijeta i čuvaju je daleko od očiju ljudi, a siguran sam da bi sav pravoslavni svijet platio da to vidi, ljudi bi kupili kataloge izložbe i reprodukcije slika... Ali i za to treba raditi - kaže Plasto.

nire ili šablone za majice ili drugi reklamni materijal, uostalom i ljudi iz Coca-Cole dolaze na Akademiju da vide kako mogu sarađivati. Volonteri bi mogli po cijelom gradu dijeliti promotivne afiše za muzej koje bi mogle biti ostavljene i u avionima, autobusima, hotelima; treba modernizirati web stranu; treba uspostaviti komunika-

sad ništa ne znači, jer

naš pravni status nije riješen - kaže Busuladžić.

Bojkovićeva pojašnjava da član Asocijacije može biti bilo koji muzej koji se prepoznaje kao istorijski, ali da Asocijacija ne pomaže muzeje, nego nudi povezivanje na stručnom i naučnom nivou.

(r. č.)

Ovdje, gdje sve mora

Bio je, dakle, 21. oktobar 2011., kada je Bunker napisao ono što je očigledno: Alan Ford je baziran na principima Commedie dell'arte, pa smješten u hladnoratovski New York 400 godina u budućnosti! A onda je došao kući: među nas...

PIŠE: Emir Imamović
Pirke
pirke@startbih.info

Kupac: Niti ne mirišu. Zar te ruže nemaju miris?

Alan Ford: Kako da ne. Samo miris prodajemo odvojeno.

U maju 1975. godine, Roberto Raviola, poznatiji kao *Magnus*, nakon sedamdeset i pet brojeva prestaje raditi na strip serijalu *Alan Ford*. Iako se kasnije vratio još jednom epizodom, svojim je odlaskom, zapravo, ozvanio početak kraja u Jugoslaviji vjerovatno najuspješnijeg - kako se to uobičajava reći - crtano romana.

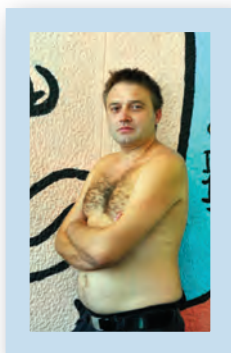
TAKVOM STRAŠĆU...

Devet godina kasnije, olimpijske i orwelovske 1984., u augustu mjesecu, umro je **Nenad Brixy**, zagrebački urednik i prevoditelj, čovjek koji je *Alana Forda* u rahmetli Jugoslaviji učinio onim što je bio. Bez njega bi **Luciano Secchi** i Raviola, dakle *Max Magnus* i *Bunker*, sa svojim djelom i ovdje, u našoj regiji što bi se reklo, prošli kao u Srbiji nakon Brixyja: *Alan Ford* na srpskom i ekavskom, umjesto na ijekavskom i hrvatskom, zagrebačkom zapravo, je završio skoro kao i u Francuskoj.

U toj zemlji je, naime, izašlo samo dvanaest brojeva i nemilosrdno tržište je pokazalo kako je posao neisplativ! U nekim drugim, velikim državama, poput Britanije ili Njemačke, za grupu *TNT* uopće nisu čuli!

O svemu tome i puno, jako puno drugih, važnih stvari, piše **Lazar Džamić** u knjizi *Cvjećarnica u Kući cveća: Kako smo usvojili i živeli Alana Forda*, objavljenoj u združenoj akciji Izdavačke kuće *Heliks* iz Smedereva i Naklade *Jesenski & Turk* iz Zagreba, čiji osnivač i vlasnik **Mišo Nejašmić** o divljem kapitalizmu nema blagog pojma - pa je i čudo i divno to što opstaje - ali zato, što je sreća, razumije zašto su neke knjige važne, bez obzira na to kakav će finansijski efekat donijeti.

Džamićeva knjiga je upravo to: važna kako zbog onoga o čemu on piše, tako i zbog načina na koji to radi i pristupa temi koja je, nekako, sve vrijeme bila tu, molila da je se obradi, ali se, eto, do

Džamića niko posla nije uhvatio. Valjda i zato što mu je nedostajalo ono zbog čega se ugledni, da baš ugledni, i to globalno, marketinški stručnjak, posvetio Alanu Fordu. Ili, da prafrazirano naslov i prvi stih jedne pjesme **Arsena Dedića**: takvom strašću može sjati...

Strast je, kako je u nekoliko intervjuua Džamić i rekao, bila njegovo pogonsko gorivo u radu na knjizi za koju novinski urednik i jedan od strip autoriteta (post)jugoslavenskog kulturnog kruga, **Ivica Ivanišević**, kaže: *Pokušavajući odgovoriti na pitanje zašto je Alan Ford uživao kulturni status samo na području bivše Jugoslavije, Lazar Džamić je u formi studije jednog stripovnog slučaja prošvercovaao oštroumnju i duhovitu početnicu za razumijevanje simboličkog imaginarija bivše države i mentaliteta njezinih posvađanih naroda. Barem koliko o jednome obožavanom stripu, ovo je knjiga i o jednoj prezrenoj zemlji, između čijih korica je posijano više ljekovite mudrosti negoli u tomovima politološke*

i sociološke literature.

Priča o nama, odraslim uz grupu *TNT* i *Alanu Fordu* - ne liku, nego serijalu - slična je onoj o vlahovu i jednom eminentnom sarajevskom pijancu, upitanom jednom zašto pije upravo to piće. Čuj što? *Lijepo mi*, odgovorio je dotični.

ALAN JE SAVEST SVETA

Zašto je, dakle, nama bilo lijepo čitati *Alana Forda*, pitanje je na koje je odgovorio Lazar Džamić na manje od stotinu i pedeset strana svoje knjige, vješto izbjegavajući dosadu na onim mjestima na kojima bi manje vješt pisac zabrazdio u jezik teorije i historije umjetnosti, ali i jugonostalgiju u njenom najgorem obliku. Onom u kojem se, pored ostaloga, ne želi zna-

ti da je **Mihael Gorbačov** nakon posjete Jugoslaviji i uoči početka razgradnje Sovjetskog saveza, rekao: *Video sam budućnost i ustanovio da ne funkcioniše.*

Svi smo mi..., dio je transparenta na kojem svaki balkanski narod obično upiše ime svog omiljenog ratnog zločinca. Svi mi nikada nismo bili Alan Ford, sada opet govorimo o liku, crtanoj prema irskom glumcu **Peteru O'Tooleu**, već smo živjeli u *Cvjećarnici* kao dio ili, barem, bliski rođaci članova grupe *TNT*.

- Razlog za Alanovu mentalnu sporost je njegova patološka naivnost... U toj patološkoj naivnosti, Alan je vrlo sličan *Kandidu*. Volterov legendarni lik iz pamfleta *Kandid, ili o optimizmu* jedna je od najpoznatijih i najuniverzalnijih alegorija na opšta pitanja morala koja vekovima proganjaju čovečanstvo... Alan je dobar u apsolutnim razmerama, čak i u poređenju sa ostalim članovima grupe. Grupa *TNT* je odslikavala svoje vreme i zbog toga obiluje likovima koji bi se u najboljem slučaju mogli nazvati neprijatnim. Ivica Ivanišević, u svojoj zbirci eseja o stripovima *Sto mu jelenskih rogova*, strip naziva manifestom mizantropije, negirajući svim likovima bilo kakve moralne vrline. Alan, ipak, stoji po strani u ovom pogledu... Alan je nada u snagu poštenja (i uzor svim socijalno nespretnim klincima) i kao takav je stavljen u centar semiotike. Strip je lako mogao da se zove *Grupa TNT*, ali nije. Alan je savest sveta - piše Džamić o glavnom junaku.

Ovako, pak, objašnjava zašto smo svi mi jedna velika *Grupa (TNT)*: *Cela ikonografija je vrlo poznata svakome ko je ikad sedeo u jednoj našoj porodici: tu je svemoćni, zahtejni, nikad zadovoljni pater familias (Broj 1) koji se ne libi liberalne upotrebe štapa kao univerzalnog sredstva motivacije i kažnjavanja; tu su mnogobrojni žalopojni rođaci, uglavnom babe i dede, koji pate od svih mogućih bolesti i već su decenijama na samrti; tu su razna braća, sitni šverceri, mali lopovi, muvađžije ili samo nervirajuća konkurencija za ionako male kućne resurse; blesavi stričevi i ujaci, sa svojim komičnim pričama o ratovanju i raznim drugim podvizima; i naravno mi kao Alan - dobri, naivni eksploatisani... Kao i u našoj porodici, članovi TNT nemaju izbora, na mogu da pobegnu i moraju da se oslanjaju na grupu takvu kakva je da opstanu u svetu koji nije nimalo prijateljski prema gubitnicima...*

da se nacрта...

No, to je tek jedan od, najmanje, tri nivoa koji su Alana Forda učinili ne samo dijelom odrastanja generacija, već i ovdašnje kulture, u kojoj se ukorijenio dublje negoli u Italiji (u kojoj je nastao i o kojoj Džamić kaže da je ono što bi Jugoslavija bila nakon 150 godina neprekidnog razvoja).

Drugi je vezan za politički ustroj i način života u SFRJ u vrijeme pojave stripa kod nas i sličnosti stvarnosti sa kvadratima stripa. Dakle, stanje permanentnog haosa i iritiranosti, *svako se istresa na svakoga - izuzev Alana - svako se brine samo o svojim interesima, ništa ne funkcioniše, svako je ostavljen da se stara o sebi i da proizvodi rezultate bez ikakve pomoći. Drugi su tu samo kao neizbežni iritanti, da život čine mučnijim i gorim (ili je bar takva njio-*

va percepcija). A izlaza nema. Zvuči poznato, zar ne, posebno onaj deo o permanentnoj iritiranosti i nemanju izlaza?. (I zvuči, je li, neka-ko kao BiH evo sada, jučer i sutra.)

Na kraju je, u najmanju ruku simbolično, što je sjedište grupe u *Cvjećarnici*, dok je jugoslavenski *Broj 1*, onaj što je nas držao na okupu kao njegov vremešni kolega svoje kilave agente - sahranjen u *Kući cvijeća*...

VAŽNO JE DA RADI

Narodni heroj Koča Popović nije bio samo jedan od bližih Titovih saradnika, već i jedan od vodećih nadrealista i jednom je prilikom Andre Bretonu, ocu tog umjetničkog pokreta, poslao sumanutu srpsku narodnu pjesmu *Pošla koka na pazar*, da bi mu ovaj odgovorio: *Pa, vama*

Kočo, nadrealizam ne treba. Vi nadrealizam živite! I to u kombinaciji sa farsom, što, kako Džamić piše, *Alan Ford* u našem okviru čini - dokumentarnim.

Alan Ford se, zapravo, i nije mogao primiti u drugim kulturama i društvima, poput, recimo, engleskog, gdje se *dovoljno dobro* smatra protivnikom *odličnog*. Ovdje je, međutim, bilo i ostalo važno samo da nešto radi, čime je automatski i dobro: diletante, nas i članove *TNT-a*, više od toga ne zanima.

Naš je svijet *grunfovski*. Od bezbroj budalastih izuma kojima nam je, kao, život trebao biti ljepši - autorov favorit je šareno staklo, filter koji je crno-bijeli televizor pretvarao u onaj u boji - preko, primjera radi, slogana za jednu medicinsku ordinaciju u Beogradu koji glasi *Medicina je toliko uznapredovala da praktično više nijedan čovjek nije zdrav*; do, evo uzmimo jedan bosanski primjer za koji Džamić nije čuo, pljačke kladionice koju je prije nekoliko godina izvela žena pod nikabom!

Knjige *Cvjećarnica u Kući cveća*, možda, nikada ne bi bilo da Džamić, prvo, nije imao ogromnu strast, pa da nakon karijere novinara i marketinškog stručnjaka u Srbiji, nije otišao u London, tamo postao još cjenjeniji marketinški stručnjak i tako sebi, uslovno kazano, kupio luksuz višegodišnjeg izučavanja jednog fenomena koje je podrazumijevalo i poznavanje historije umjetnosti, tehnika crtanja stripa, promjena New Yorka kao mjesta radnje i unutarjugoslavenskih odnosa spram jezika na koji je Brixey preveo *Alana Forda*.

- *Bilo je to više od prevoda: takav stepen intervencija se na Zapadu naziva transkreacija, skoro ponovno pisanje dela na domaćem jeziku...* Neki moji hrvatski prijatelji, kada sam ih pitao u čemu se alanfordovski hrvatski razlikuje od standardnog hrvatskog u to vreme, navodili su *prenaglašenost, kitnjastost, farsično preterivanje u izražavanju*. Neki su ga čak nazvali i krležijanskim. Što mi je sve bilo vrlo čudno, jer je taj hrvatski za mene, sa druge strane Dunava, oduvek bio *normalan hrvatski*... Hrvatski je, za *balkanskiji* deo nekadašnje zajedničke domovine, jednostavno rečeno, oduvek bio jezik *farse* - kaže on.

Nikada nećemo znati, kao ni autor, kakva bi bila ova knjiga da se Džamiću nije smilovao i na e-mail javio, od medijske pažnje dobrovoljno odbjegli scenarista Luciano Secchi, dakle Max Bunker lično, i odgovorio mu na ključno pitanje: kako je kreiran *Alan Ford*. Džamić je to, naravno, mogao samo pretpostavljati, ali, kako sam kaže: *Pisati o tome kako ljudi kreiraju i kako kreativni proces funkcioniše slično je pokušaju da se kvantna mehanika objasni dečjom računaljkom i šestarom*.

Bio je, dakle, 21. oktobar 2011., kada je Bunker napisao ono što je, ali tek nakon njegovih riječi, očigledno: *Alan Ford* je baziran na principima *Commedie dell'arte*, pa smješten u hladnoratovski New York 400 godina u budućnosti! A onda je, konačno, došao kući: među nas, u društva kojima, kako kaže recenzent knjige, pisac *Slavoljub Stanković*, sve mora da se nacрта. I kako živimo i kakvi smo. A to nam, bolje od ogledala, kazuje jedan strip - *Alan Ford*. ●

Uspjeh koji je zapanj

Izražen instinkt za moć i vlast, sve je čime analitičari objašnjavaju političarku koja je na startu imala "tako malo aduta": niti je bogata industrijalka, nije iz bivše zapadne Njemačke, ne umije ni da šarmira medije, nije kontroverzna, ni teatralna...

Forbesova najmoćnija žena svijeta u zadnjih pet godina, čelična *frau* **Angela Dorothea Merkel** s kuhinjskom kecljom, za šporetom na kojem se krčkaju krompir čorba i čufte, a u rerni peče kolač od šljiva koji će podijeliti sa komšijama? Teško zamislivo?

E, njemačka kancelarka je, po ono malo detalja koji su o njenom privatnom životu dospjeli u javnost, upravo takva vrijedna domaćica koja svako jutro kad nije na putu, sprema mužu doručak, a dok pere suđe pjeva stare njemačke narodne pjesme.

NI ŠEZDESET NEMA...

Merkelova svoj privatni život ljubomorno čuva, pa baš zato vrijedi i zabilježiti one sitnice koje procure, poput te da je njenoj porodici na božićnoj trpezi obavezno pečena guska ili da kad ode u penziju, želi na odmor u Afriku...

A kad će u penziju, ne zna se. Krajem prošle godine ponovo je izabrana za šeficu Kršćanske demokratske unije, CDU, kancelarka će, sudeći po tome koliko je Nijemci poštuju, biti koliko ona sama to bude htjela, a ni šezdeset godina još nije napunila...

Angela Merkel rođena je u Hamburgu 17. jula 1954. kao Angela Dorothea Kasner. Otac **Horst Kasner** bio je luteranski svećenik rodom iz Berlina, a majka, Poljakinja porijeklom, **Herlind**, rođena **Jentzsch**, učiteljica engleskog i latinskog jezika.

Njemačka kancelarka po profesiji je doktor fizike, doktorirala je 1986. Odrasla je u bivšoj Njemačkoj Demokratskoj Republici, u gradu Templin, gdje je Horst službeno premješten nedugo nakon njenog rođenja. Otac, iako svećenik, bio je ljevičar i imao je napismeno od tajne policije *Stasi* da je *progresivni element*, što mu je obezbijedilo vrhunsku privilegiju - dozvolu da putuje preko *gvozdene zavjese*.

Mala Angela je imala problema da se kao kćerka svećenika navikne na život u ateističkoj državi, kao dijete se plašila silaska niz stepenice, protiv čega se dugo borila, u školi je bila najbolja učenica i imala je sve petice osim iz fizikog. Kažu da je silno željela postati profesorica, ali ju je u tome, uprkos papiru da je *progresivni element*, kočilo to što joj je otac svećenik.

Nakon srednje škole upisala je, 1973., fiziku na Univerzitetu u Leipzigu i diplomirala 1978. Uz studij je radila kao konobarica u diskoteci.

- Dobijala sam dodatnih 20 do 30 pfeniga za svako piće koje sam prodala, što je značilo dodatnih 20 do 30 maraka svake sedmice. S tim sam plaćala kiriju za stan - pričala je kasnije Merkelova.

U politiku je, upućeni tvrde *pasivno*, ušla kao brucoš, kad se upisala u *Slobodnu njemačku omladinu*, ogranak istočnonjemačke Komunističke partije, ali je pravu karijeru započela krajem osamdesetih prošlog vijeka kad se

njiio sve

Berlinski zid počeo osipati, a istočnim blokom se počela širiti demokratija.

Nakon pada Berlinskog zida upisala se u novu stranku *Demokratski pokret* i na prvim i posljednjim demokratskim izborima u DDR-u je postavljaju za glasnogovornicu istočnonjemačke Vlade. Na prvim zajedničkim izborima nakon ujedinjenja Njemačke u decembru 1990. izabrana je za zastupnicu u *Bundestagu* i tad je definitivno završila s fizikom.

Istočnonjemački Demokratski pokret se ujedinjuje sa zapadnonjemačkom CDU, a Merkelova postaje ministrica za žene i mlade u vladi **Helmuta Kohla**. Koliko joj je kancelar vjerovao svjedoči nadimak *Kohlova djevojčica*, kako su je mediji godinama nazivali.

Kohlova ili svoja, ipak je veliko pitanje.

PRAVA OPOZICIJA

Naime, analitičari njenog političkog uspona smatraju da je Merkelova *znala iskoristiti činjenicu da je u političkoj orbiti ujedinjene Njemačke trebao biti neko iz istočne Njemačke, da bi se naglasili integracijski procesi i briga za interese tih građana.*

Sretna okolnost za nju, smatraju ti analitičari, bila je da su neki od političara koji su imali veće šanse da se približe Kohlu, kompromitovani kada je otkriveno da su sarađivali sa *Stasijem*.

Biografi bilježe da je Merkelova zahvaljujući tadašnjem šefu Kohlu 1994. preuzela njemačko savezno Ministarstvo okoliša, zaštite prirode i sigurnosti nuklearnih reaktora, ali je četiri godine kasnije, kad je Kohl pometen na saveznom izborima, ona ipak uznapredovala do mjesta generalnog sekretara CDU. Dilemu čija je Merkelova pojačava i priča o nezakonitim donacijama stranci koja se zakolotala godinu kasnije.

Za skandalozne donacije direktno je optužen Kohl, tada počasni predsjednik CDU, ali je on odbio otkriti imena donatora. Učinila je to samovoljno Merkelova, kažu sasvim neočekivano, a usput je pozvala CDU da se odrekne Kohla.

Pa opet pitanje *ko je čiji*: Umjesto na Merkelovu, Kohl se okomio na svog nasljednika na mjestu predsjednika CDU **Wolfganga Schäublea**. Njihova javna svađa mjesecima je i potresala i zabavljala Njemačku, a u konačnici su oba bili gubitnici. Kohl jer se nije oprao, Schäuble jer je dokazano da je od lobista dobio nedozvoljenih 100.000 njemačkih maraka. Schäuble je mjesto predsjednika CDU morao prepustiti, pogađate, Angeli Merkel.

I tako je 10. aprila 2000. ona postala prva žena u istoriji CDU na mjestu stranačke predsjednice. No, to nije značilo da će odmah postati i prva kancelarka u istoriji Njemačke. Jer, iako predsjednica, Merkelova dvije godine kasnije na saveznom parlamentarnim izborima nije dobila ni podršku svoje CDU ni sestrinske, ali male, bavorske Kršćansko-socijalne unije CSU, pa je šef opozicije tada vladajućem SPD-u, postao vođa CSU **Edmund Stoiber**. Socijaldemokrat, tadašnji kancelar **Gerhard Schröder** je Stoibera prosto pomeo, pa se Merkelova jednostavno nametnula kao vođa opozicije.

Šefica opozicije tih se godina, podsjećaju različit dostupni izvori, borila za reformu njemačke privrede i zakonodavstva kojim bi

se poslodavcima omogućilo da lakše otpuštaju radnike i povećaju broj radnih sati u sedmici, a zalagala se za smanjenje socijalnih prava da bi se povećala konkurentnost njemačke ekonomije. Kritizirala je Schröderovu vladu zbog podrške Turskoj da postane članica EU i kao alternativu već tad nudila *privilegirano partnerstvo*, tražila je i jačanje njemačko-američkih veza i u proljeće 2003. je, uprkos suprotnom stavu javnosti, podržala **Bushovu** invaziju na Irak, optužujući kancelara Schrödera za antiamerikanizam. Odgovor SPD-a nije su dugo čekao - Merkelova je etiketirana kao *američka poslušnica*.

Krajem maja 2005. koalicija CDU i CSU zvanično je kandidirala Angelu Merkel za kancelarsko mjesto na parlamentarnim izborima te godine 18. septembra. Rezultat tih izbora su bili tijesni, obje koalicije - CDU i CSU s jedne, te SPD i *Zeleni* s druge - proglasili su u postizbornoj noći pobjedu, ali... Njemački

ŽIVOT U ILEGALI

Angela Dorothea Merkel ima brata **Marcusa** rođenog 7. jula 1957., sestru **Irene** rođenu 19. augusta 1964. i dva braka iza sebe.

Za vrijeme studija u Leipzigu 1977. se udala za godinu dana starijeg **Ulricha Merkela**.

- *Vjenčali smo se jer su se svi vjenčavali. Zvuči glupo, ali nisam ušla u taj brak dovoljno ozbiljno* - rekla je kasnije sama Merkelova. Godinu kasnije, kad su diplomirali, Merkelovi su preselili u Istočni Berlin u ruinirani stan u kojem nije bilo ni WC-a ni tople vode. Ulrich je naredne tri godine proveo sređujući stan, a Angela je pripremala doktorat kojeg će 1986. odbraniti kod profesora **Joachima Sauera**, koji će joj puno kasnije zvanično postati drugi muž.

Merkelovi su se razveli 1982., ali je Angela zadržala *Ulrichovo* prezime, pretpostavlja se zato da je ništa ne poveže s ocem **Horstom** jer nije dijelila njegove ljevičarske političke stavove.

Novinarka **Patricia Leßnerkraus** u biografiji *Merkel Macht Politik*, na nama razumljivim jezicima prevedenoj kao *Merkelova, moć, politika*, piše da je kad se razvela, živjela sretno,

samački i ilegalno, ne plaćajući kiriju, u oskudno opremljenom stanu, te zarađivala 650 maraka mjesečno. Kažu da je voljela da pleše i da je već početkom osamdesetih započela vezu sa *Sauerom*, koji se od tadašnje žene razveo tek 1985. Od tada pa sve do 1998. Sauer i Merkelova živjeli su u vanbračnoj zajednici.

Sauera, inače, zovu *Fantom iz opere*, nakon što se prošle godine potpuno neočekivano i zapanjujuće, pojavio sa ženom na novogodišnjem koncertu u Beču. On se, inače, vrlo rijetko pojavljuje u javnosti, iako je tu u svim onim *pod moranje* prilikama, poput posjeta američkih predsjednika ili kulturnih događaja poput *Wagnerovog* muzičkog festivala u bavorskom gradu Bayreutu.

- *Moja ličnost ne stoji ni u kakvom odnosu prema političkom radu Angele Merkel* - rekao je ovaj kvantni matematičar, profesor Univerziteta Humbolt u Berlinu.

Ipak, tvrdi se da je on kancelarki neka vrsta *tihog savjetnika* i da ponekad *baci oko* na rukopise njenih govora.

Merkelova je i baka. Ili *polubaka*, pošto ona i Sauer nemaju zajedničke djece.

- *Kod nas je ovako: mi smo otvorena kuća i ako sinovi mog muža žele da vide svog oca, oni navrate u svakom momentu. Često sam i ja tamo i radujem se ako i unuk Kazimir dođe* - rekla je Merkelova u jednom intervjuu sa forumom čitalaca lista *Bild am Zontag*.

Mali **Kazimir** je sin **Adrijana**, mlađeg *Sauero*vog sina, a stariji **Daniel** važi za povučenu osobu i prvi put sa svojom maćehom javno pojavio prije nekoliko godina na *Wagnerovom* festivalu.

Legenda kaže da tada mnogi uopšte nisu znali ko je zgodni mladić, raskopčanog sakoa, kratko, moderno podšišane kose, koji stoji tik uz kancelarku, pa se pretpostavljalo da je riječ o tjelohranitelju, a tek kasnije je štampa saznala da je to Daniel.

desničari dobili su 35,3 odsto, a socijaldemokrate 34,2 odsto glasova. Tri sedmice pregovora dovele su do *velike koalicije* u kojoj su bili CDU, CSU i SPD, Merkelova je u istoriju ušla kao prva kancelarka u istoriji Njemačke, a to ju je koštalo osam od 16 saveznih ministarstava, koliko je morala dati SPD-u.

- **Moji glavni ciljevi su unapređenje njemačke ekonomije i smanjenje broja nezaposlenih** - izjavila je Merkelova u svom prvom *kancelarskom obraćanju* njemačkoj javnosti 30. novembra 2005.

Samo tri mjeseca kasnije ankete njemačkih agencija pokazale su da Angela Merkel ima najveći procenat podrške javnosti od 1949. godine, od kada se takva anketa pravi. Četiri godine kasnije, na parlamentarnim izborima 2009., CDU je počistio partnera iz *velike koalicije* SPD, Angela Merkel izabrana je drugi put za kancelarku, a u novoj Vladi je u koaliciji sa liberalnim FDP.

- **Mislim da žena na mjestu kancelara može poslužiti kao dobar primjer** - izjava je koju *Wikipedia* izvlači kao ilustraciju njenog političkog stava.

Za Merkelovu se danas kaže da je jedna od malo svjetskih političara za koje se ne veže ama baš nijedan skandal, te da je političarka koja uspješno vlada tehnokratski, bez puno emocija, vođena pragmatizmom i da tako potvrđuje da u politici nema neprijatelja, već neistomišljenika i da situacija mijenja mišljenje.

BRUTO PLATA 16.285,91 EURO

Ona lično nema baš previše problema s tim što je izvan Njemačke danas ne vole baš previše, pa je dočekuju s posterima na kojima ina hitlerovske brčice ili kao prošle godine u Portugalu, gdje su stanovnici Lisabona tokom njenog šestosatnog boravka bili obučeni u crninu, a mahali joj transparentima na kojima je prikazuju kao lutkara koji drži u koncima porugalskog premijera **Pedra Koelju** i ministra inostranih poslova **Paula Portasa**.

Upućeni tvrde da Merkelova uopšte ne haje što Grci njene slike spaljuju kad im u lice bez pardona istrese da njemački poreski obveznici neće plaćati ceh njihovoj lijenosti i objesnom rasipanju, niti za ljutnju srbijanskog predsjednika **Tomislava Nikolića** kad mu tresne istinu u lice - da je Srbija magarac kojem više ne treba ni mrkva...

Moć je, naprosto moć, što potvrđuje i njen prošlogodišnji susret s ruskim predsjednikom **Vladimirom Putinom**, kojeg je usred Kremlja napala zbog presude pankerkama iz *Pussy Riota*. Najblaže njene riječi tad izgovorene bile su da bi nastup kojeg su pankerke imale u moskovskoj crkvi *polemike izazvao i u Njemačkoj, ali svakako ne i dvogodišnji zatvor*. One žešće optužbe agencije nisu prenijele, ali su prenijele da se Putin mora pravdati tvrdnjom da je jedna od članica grupe *ranije učestvovala u jednoj antisemitskoj akciji* i riječima da *Vi i mi ne možemo da podržavamo ljude koji iznose antisemitske stavove*.

- **Vi ste uzorna Njemica. Ne postoji ni idealan Nijemac, niti idealan Rus, ali gospo-**

da kancelarka je međutim, za nas apsolutan uzor - rekao je Putin...

A sve to Angela Merkel radi za pare na koje bi svaki naš, pa i većina svjetskih političara, pljunuo bez razmišljanja. Do Nove godine ona je zarađivala osnovnu platu od 16.085,91 euro bruto, ali je u maju 2012. njena Vlada odlučila da, prvi put poslije 12 godina, podigne kancelarkina i ministarska primanja. Povećanje ide od 1. januara, pa će kancelarka sad dobiti 200 eura bruto više, odnosno 16.285,91 euro mjesečno. Dalja povećanja su planirana za mart i august 2013., kada će Angela Merkel imati bruto platu od 17.016,16 eura mjesečno i još nekih 8.000 eura bruto, raznih dodataka.

KRIZE JOŠ PET GODINA

Početkom novembra prošle godine Angela Merkel izjavila je da će dužnička kriza u Evropi trajati još najmanje pet godina.

Ona je dodala da je Evropa na pravom putu da prevaziđe krizu, ali da griješi svako ko misli da to može da bude riješeno za godinu ili dvije.

Na jednom regionalnom sastanku CDU rekla je da je sad vrijeme za *malo strogosti* jer u suprotnom *Evropa neće moći privući investicije*. Na stranačkom kongresu mjesec dana kasnije, rekla je da je *euro puno više od jedne monete* i ponovila da je *Njemačkoj dobro ako je Evropi dobro*.

Ako se nju bude pitalo, ta će kancelarska plata ostati najmanje isto tako 12 godina. Hoće li se pitati nju, teško je reći jer u septembru ove godine idu novi izbori, a socijaldemokrati se oko visine kancelarske i ministarskih plata ne slažu ni unutar sebe. Dok bivši Schröder smatra da je to dosta i da onaj kome se ne sviđa uvijek može naći drugi posao, njegov nasljednik, aktuelni šef SPD **Sigmar Gabriel** misli da je to malo.

- **Ne smatram da je normalno da njemački kancelar zarađuje manje od direktora pro-**

sječne štedionice - kaže on.

Slično kaže i SPD-ov zvanični kandidat za novog kancelara **Peer Steinbrück**.

- **Ja novac smatram samo instrumentom. Iako me mnogi smatraju bogatim socijaldemokratom i ja sam doživio periode kada sam imao malo novca. Uprkos tome, novac u meni ne budi nikakva erotska osjećanja** - rekao je Steinbrück, koji je, kako je objavljeno u decembru, za 90 predavanja održanih u njemačkim preduzećima i udruženjima u zadnje tri godine, naplatio 1,2 miliona eura.

Čudi li, zato, da posljednje ankete i istraživanja javnog mnijenja u Njemačkoj pokazuju da bi većina prosječnih Nijemaca, kad bi mogla direktno da bira kancelara, u toj fotelji radije ponovo vidjeli Angelu Merkel, a ne Peera Steinbrücka?

I kriju li se i tu odgovori na seriju pitanja koja je, bez vidljivog odgovora postavio jedan njen analitičar: *Svi se slažu da je ona najmoćnija žena svijeta, ali niko ne uspijeva da ponudi odgovor kako joj je to uspjelo s tako malo aduta. Niti je bogata industrijalka, nije čak ni iz bivše zapadne Njemačke. Nije ni partijski starosjedilac, a ne umije ni da šarmira medije. Nije kontroverzna, ni teatralna. Pošteno, nije baš ni da bi se muškarci za njom osvrtnali na ulici. Ali, ima izražen instinkt za moć i vlast.* ●

TRAJNO ODGOVORNI ZBOG HITLERA

Četiri dana prije 30. januara, 80. godišnjice dolaska Adolfa Hitlera na vlast, Angela Merkel je ocijenila da Njemačka nosi trajnu odgovornost za nacističke zločine.

- **Nosimo trajnu odgovornost za zločine nacional-socijalizma, za žrtve II svjetskog rata i, prije svega, za holokaust. To mora biti jasno svakoj generaciji i to se mora reći hrabro i s moralnom snagom, a svaki pojedinac može doprinijeti tome da rasizam i antisemitizam**

nemaju nikakva izgleda. Suočavamo se s našom historijom, ne negiramo ništa, ne potiskujemo ništa. Moramo se suočiti s time kako bi i u budućnosti bili dobar i dostojan partner, što smo srećom već danas - rekla je kancelarka u video-poruci na svojoj internet strani

Dovoljno je reći ne?

Presuda Suda Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu po kojoj Island ne mora iz državnog budžeta obešteti Britance i Holanđane, stvar vraća na njeno mjesto: za banke odgovaraju bankari, a ne poreski obveznici

Sud Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu, EFTA, u Luksemburgu, odbacio je u ponedjeljak 28. januara 2,6 milijardi dolara tešku tužbu koju je protiv Islanda podnijela uprava EFTA-e za nadzor tržišta zbog navodnog kršenja pravila Evropske ekonomske zone.

VLADA SE STVARNO TRUDILA

Islandu je tako dato za pravo u slučaju propasti tamošnjeg bankarskog sistema 2008. godine, nakon čega su vlasti u Reykjaviku odbile da novcem svojih poreskih obveznika spašavaju nekoliko najvećih banaka, uključujući i *Landsbanki*, koja je putem svog tada popularnog modela online štednje *IceSave* namamila mnoštvo britanskih i holandskih štediša.

Dok su islandske štediške obeštećeni tako što im je novac bio prebačen u solventne banke, gotovo 350.000 Holanđana i Britanaca koji su u *IceSave* uložili ukupno gotovo 5,5 milijardi dolara, isplatile su njihove vlade, koje su nakon toga zatražile od Islanda da ih obešteti.

Međutim, *Bloomberg* javlja da je Sud EFTA u obrazloženju presude kojom je odbačena tužba, među ostalim naveo da *nije bilo moguće predvidjeti razmjere krize, koja je bila sistemske prirode*.

Na Islandu su, inače, bila održana i dva referenduma o ovome pitanju, ali građani su u oba navrata odbili da finansiraju obeštećenje stranih klijenata *IceSavea*.

Na posljednjem referendumu, u aprilu 2011.,

oko 59,1 odsto Islandana koji su se izjašnjavali, odbili su prijedlog islandske Vlade da otplate Britaniji i Holandiji uštedevine.

Iako je na prvom, održanom godinu dana ranije, velika većina Islandana odbila Vladinu ideju da iz budžeta namiri Holanđane i Britance, islandska Vlada se nadala da će građani 2011. godine prihvatiti nešto povoljnije uslove koji su dogovoreni. Nade su se, pokazalo se, izjalovile i tad.

Rezultati iz 2011. su, procijenjeno je tada, pokazali da Islandani nisu bili voljni da plaćaju za neuspjeh bankara, što je zakomplikovalo oporavak zemlje poslije ekonomskog kraha iz 2008. godine. Sud im je, nešto manje od dvije godine kasnije, potvrdio da su u pravu.

Sud Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu

PREMIJERKA LOŠA PROGNOZERKA

Tadašnja premijerka **Johana Sigurdardotir** rekla je da su rezultati razočaravajući, ali da će ona pokušati da spriječi politički i ekonomski kaos, koji može da proistekne iz takve odluke. Ona je već tad najavila da će otpлата novca Britancima i Holanđanima biti odlučena pred Evropskim trgovinskim sudom, ali je procijenila i da bi presuda mogla da rezultira oštrijim ulovima za Island nego što su bili predloženi na tadašnjem referendumu.

Da je njena procjena bila loša pokazalo se dvije godine kasnije.

Britanija i Holandija su tad najavile da će se boriti da im se vrati njihov novac.

Tadašnji holandski ministar finansija **Jan Kis Jager** rekao je da odluka Islandana na referendumu *nije dobra za Island, ali ni za Holandiju*.

- Vrijeme za pregovore je prošlo. Island i dalje ima obavezu da nam plati. Ovo je sada

slučaj za sud - prijetio je Jager tada.

Tadašnji britanski ministar finansija **Deni Aleksander** bio je razočaran što su građani Islanda odbili ono što je bilo dogovoreno - poravnjanje.

- Mi imamo obavezu da dobijemo taj novac nazad, i nastavimo sa naporima dok to ne postignemo - izjavljivao je Aleksander za BBC.

Današnje reakcije ove dvije zemlje na presudu Suda iz Luksemburga još se očekuju, kao što se očekuju i analize uticaja ove presude na kompletnu ekonomsku krizu koja drma svijet.

POLAKO SE VADE

Islandani su, naravno, zadovoljni.

- Island je u potpunosti oslobođen bilo kakve krivice - rekao je ministar spoljnih poslova te države **Osar Skarphedinson**, reagujući na odluku suda u Luksemburgu.

Na Islandu je, inače, nakon odluke Islandana donesene na referendumu, pokrenut postupak prinudne naplate iz imovine *Landsbankija*, čiji stečajni upravitelj kaže da će sve obaveze biti podmirene za nekoliko godina.

Nesporazum oko namirenja duga doveo je svojevremeno i do prijetnji Velike Britanije i Holandije da će blokirati kandidaturu Islanda za ulazak u EU dok se situacija ne riješi. Zbog neriješenog pitanja vraćanja štednje kod *IceSavea* je i kredit Međunarodnog monetarnog fonda Islandu, vrijedan 4,6 milijardi dolara, bio privremeno suspendovan.

Većina Islandana, uprkos svemu, ne oseća se obaveznima da iz budžeta svoje države plate za greške bankarske elite, makar i vlastite, koja je poslovala u raznim aranžmanima širom svijeta čitavu deceniju prije nego što je propala.

Island, malena zemlja u sjevernom Atlantiku sa oko 320.000 stanovnika, prešla je put od ekonomskog čuda do finansijske propasti preko noći.

Glavne banke u zemlji propale su za manje od nedjelju dana u oktobru 2008., valuta kruna je devalvirala, a Vlada Islanda je oborena u masovnim protestima.

Nakon višegodišnjeg aranžmana sa MMF-om, država se danas napokon izvlači iz najdublje recesije u posljednjih šezdesetak godina i ove godine očekuje skok BDP-a za oko 2,9 posto.

(s. a.)

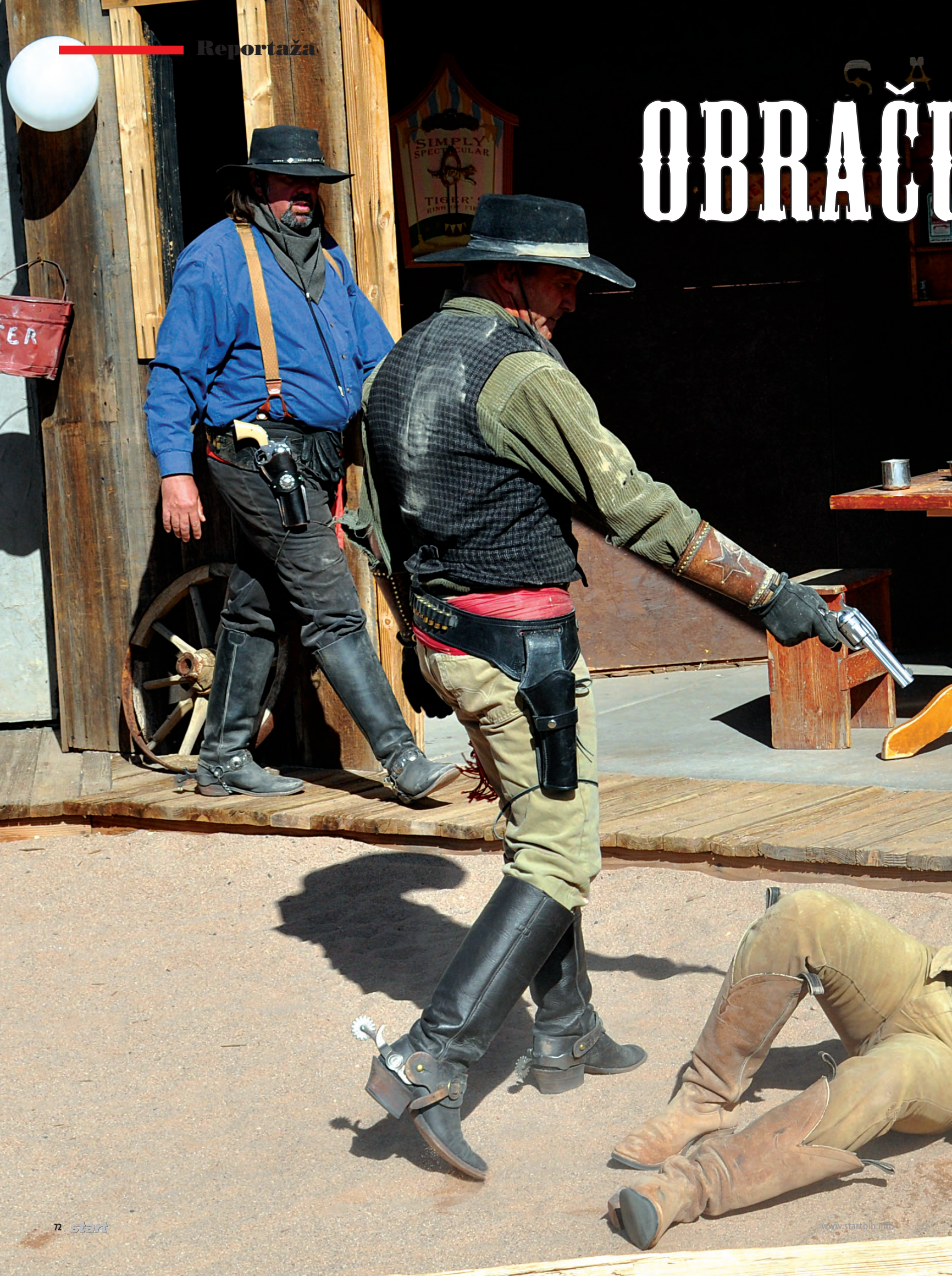
ZAMALO PROŠLO

Oko 340.000 britanskih i holandskih štediša uplatilo je, kad se preračuna, više od pet milijardi dolara na račun *Landsbanki* u njen *IceSave* online program, u kojem su bile ponuđene visoke kamate.

Poslije propasti *IceSavea*, vlade Velike Britanije i Holandije posudile su novac da bi namirile svoje građane, a zatim su od Islanda zatražile naknadu štete.

Pregovori su bili teški, konačni uslovi su dogovoreni u decembru 2010., u januaru 2011. taj dogovor odobrio je i islandski Parlament, ali je predsjednik Islanda **Olafur Ragnar Grison** odmah stavio veto zbog velikog nezadovoljstva javnosti.

OBRÁČK

TUMBSTON, ARIZONA, USA

ČUN KOD OK KORALA

Današnje verzije obračuna braće Erp sa bandom Kauboji zaista su legende, jer su stvarnost, zbog dobrih naslova, promijenili prvo novinari, a potom i filmaši. Tumbston danas, gradić je koji živi sasvim dobro, u skladu sa vlastitim geslom - PREJAK DA UMRE

PIŠE I SLIKA: Dario Novalić
novalich@bih.net.ba

Snimljeni su mnogi filmovi, napisane knjige, pričaju se priče i legende... A istina o obračunu kod OK koralu postaje sve dalja i dalja.

Prvo su novinari *Njujork Tajmsa*, zarad zvučnijeg naslova, promijenili vrijeme obračuna. Naslov je glasio *TAČNO U PODNE*. A sve se, ustvari, zbilo iza podne, negdje oko tri sata.

I mjesto istorijske pucnjave je promijenjeno. Ovaj put je to uradio maštoviti scenarista filma snimljenog 1957. *OBRAČUN KOD OK KORALA* - zvao se film. Obračun se, realno, desio podaleko od OK koralu ili, precizno, u ulici Frimont, šest kuća dalje od stražnje kapije OK koralu.

ONIH PARA 80 MILIONA

Ostatak priče je manje-više poznat i zapisan je mnogim istorijskim knjigama.

Pred kraj 1879. braća Erp dola-

ze u Tumbston, Arizona.

Grad je smješten pedesetak kilometara od granice sa Meksikom.

U njemu su u to vrijeme već pripadnici bande koja se naziva jednostavno *Kauboji* koji kradu stoku po Meksiku, a najviše sa farme Sonora. Meso prodaju u Tumbstonu i niko im ništa ne može.

Sve do dolaska braće *Virgila, Vajata, Morgana i Vorena Erp*.

Grad raste i razvija se ogromnom brzinom. Od prvobitnih sto žitelja, odjednom, gotovo preko noći, tu je 14 hiljada ljudi željnih brze zarade i dobre zabave. Sve im to Tumbston pruža - rudnici srebra u svega desetak godina donose prihod od 80 miliona dolara - *onih* para!

U gradu su četiri crkve, škola, dvije banke, troje dnevne novine, 110 salona, 14 kockarnica, opera, bezbroj sala za ples... Javnim kućama ne zna se broj. No, zna se da je tu tri hiljade prostitutki koje su uredno registrovane i za svoj rad plaćaju porez.

Tumbston od malog naselja po-

staje ozbiljan grad koji želi uvesti red i zakon, a sve zarad dobrobiti svojih žitelja koji vrijedno rade i još se vrednije zabavljaju kada za to imaju vremena i novca.

Bandi *Kauboji* red, zakon i disciplina nimalo ne odgovaraju. A već se govorka da će braća Erp koji provode zakon uz pomoć zubara **Doka Holideja**, učinite sve da zaustave krađu stoke, te strahovladu koju provode *Kauboji*.

Bandu predvodi **Ajk Klejton**, skupa sa braćom **Bilijem** i **Frenkom**. Ni su sami. Mnogima odgovara da rade šta žele. Erpovi su smetnja.

A ONDA...

Braća **Meklori**, **Bili Klejborn** i **Pit Stivens** svakog dana izazivaju Vajata Erpa i braću mu. Isprva su to sitna dobacivanja, ružne riječi, uvrede.

I, svi su u gradu znali da će doći do velikog obračuna.

Ali, niko i kada...

A onda se 26. oktobra 1881., negdje oko tri popodne, u Frimont ulici začuo prvi pucanj. Ubijen je mlađi brat Ajka Klejtona. Ajk je, kao vođa *Kauboja*, istoga trena junački pobjegao. Sve je trajalo manje od jedne minute, a ispaljeno je više od trideset metaka sa obje strane. Niko od branilaca zakona nije ubijen. Klejtonovi su pobjegli ne pokupivši ni mrtve, ni ranjene.

Nekoliko dana poslije obračuna, negdje pred zalazak sunca, iz zasjede, s leđa, ubili su Morgana, mlađeg brata Vajata Erpa...

Banda *Kauboja* je uništena. Neki su članovi zadržani u zatvoru svega 30 dana i potom, bez suđenja, pušteni na slobodu.

Vođa bande Ajk Klejton se nakon višemjesečnog bjekstva ipak pojavio u Tumbstonu.

Bio je miran i potišten. Nenaoružan jer mu je to garantovalo život. Malo je ko tada pucao na nenaoružane ljude. Pa makar pripadali klanu Klejtona. Povukao se na svoju farmu nedaleko od Tumbstona, gdje je umro prirodnom smrću.

Danas grad Tumbston u Arizoni, smješten u

dijelu koji su nekada posjedavala indijanska plemena **Kočiza**, živi od turizma.

Aleks sa Aljaske

NAPUMPANI ISTORIJOM

Nije to *kaubojski grad* napravljen za potrebe nekoga filma, nego pravi pravcati mali grad. Jedan od najstarijih gradova u Americi.

Danas ima oko 1.500 stanovnika prosječne dobi oko 70 godina i geslo **TUMBSTON - PREJAK DA UMRE**.

I umrijeti skoro neće. Naprosto zato što 1.500 žitelja ovoga malog historijom napumpanog grada svakoga dana nešto rade. I za sebe i za grad i za turiste i za budućnost.

To što je januar i što je temperatura najniža u zadnjih 25 godina, kako javišu meteorolozi, to što turista ima jedva stotinjak, ne znači da će mještani Tumbstona sjediti u kući i zavaljeni u udobne fotelje gledati TV.

Ni to što ih je većina starija od sedamdeset ne znači da je dan za odmor.

Svi restorani i prodavnice rade. Uskoro će i živa predstava sa pravim glumcima i lažnim mecima dočarati kako je, ustvari, taj obračun kod *OK koral* izgledao.

Don Džon Blek, glumac mlađ 89 godina, danas slavi rođendan.

- Slavićemo tek večeras. Do tada trebamo

BETI, MADE IN USA

- Ovdje mi je svaki dan poput godišnjeg odmora. Zamislite mene sa minusa Aljaske, kada sam se prvo jutro probudio ovdje u Tumbstonu u Arizoni. Vrijeme lijepo, ljudi ljubazni, turista bezbroj, žurbe nema. A para kao u priči. I to ne trebaš za tu neku zaradu duboko koptati. Dovoljno je da budeš ljubazan, nasmijan, rječit. I da ličiš na kauboja. A ja sam sve te atribute već imao. Kupio sam si ovdje šešir i čizme i evo me. Živim i uživam. Žena mi se rodila u ludom i brzom Njujorku. Dogovorili smo se da će provesti u Tumbstonu mjesec i tek tada odlučiti da li ćemo živjeti ovdje. Već drugo jutro je rekla *ostajemo...* - ponosno i ljubazno nam opisa svoj život *kauboj Aleks*. I, tvrdi on, nema straha za ovaj grad.

- Kad neko umre, obično se neko i rodi, tako da nas je uvijek oko 1.500 u zbiru. Živimo i uživamo dobar život. Kao malo ko u ovoj velikoj zemlji - priča on.

A hrana... Baš kao nekada - uvjeravaju nas stanovnici Tumbstona. U jednom od brojnih restorana naručujemo objed sličan onom iz doba starog Div-

odigrati tri predstave - kaže nam kao da se pravda.

Na predstavi je svega 30 ljudi. I moja mala ekipa među njima. Pošteno smo platili karte tek da Džon i još tri njegova glumca ne rade besplatno.

DOK SREĐUJE KARIJES

Možda Džon sa svojih 89 ljeta i nije najbrži revolveraš oblasti Kočiz, no u ulozi Vajata Erpa sasvim se dobro snalazi. Puca i pije viski kao da je to cijeli život radio. A nije - Holivud je dugo bio njegovu odredište, mnogo serija, mnogo uloga. Među njima i uloga **Abrahama Linkolna**. Režiseri mislili da liči, no ja ne vidjeh sličnost. Zato su, valjda, oni režiseri, a ja novinar. Da ne bi dangubio, Džon u pauzama između predstava prodaje ulaznice. I, naravno, objašnjava turistima sve što ih zanima o Tumbstonu.

Ovdje, na granici sa Meksikom, nije kao u ostalim turističkim odredištima Amerike. Baš se vidi kako ovi ljudi vole svoj grad - i dok govore o njemu i dok glume u predstavama. Nije tu u pitanju samo namjera da se turistima uzme lova. To je njihov grad u kome su i oni, njegovi žitelji, prejaki i preponosni da odu u neko drugo mjesto, u neki grad lakši i jednostavniji za življenje. Tumbston je to... Kada je puna sezona, dakle gotovo devet mje-

seci u jednoj godini, možete, ako želite, obići rudnike srebra od kojih je nekada ovo područje živjelo. I to vrlo dobro.

Možete i sačekati ponoć i obići mjesta u Tumbstonu na kojima se pojavljuju duhovi. I Vajata Erpa i Doka Holideja.

Baka Beti pravi najbolju domaću čokoladu

deja, a navrate i braća Klejton. Naravno, ako imate dovoljno vremena, novaca i, prije svega, mašte i dobre volje da povjerujete u sve to. I, bezbeli, ako vas nije strah. Jer, oni što su bili, kunu se i danas da su razgovarali sa duhom Doka Holideja. Možda im je i karijes sredio doktor Holideja. Naš vodič, **Aleks**, rođen negdje na Aljasci, ovdje živi novi, bolji život.

ljeg zapada. Dobar komad odlično pečenog mesa, krompir ispod saća, slatko od bundeve i kaktusa, domaći sok od jabuke, domaće pivo... Šta čovjeku više treba?

Nedaleko od restorana, kraj starog pozorišta, radnjica gospođe **Beti**. Već je prešla osamde-

setu, no cijelu radnju vodi sama - proizvodi sve vrste čokolade.

U manjim količinama, naravno, ručni je rad u pitanju.

Uđete *Kod Beti* sa namjerom da *samo probate*, a izađete sa kesom težom od kilograma. Sa svim mogućim vrstama čokolade za koje do sada niste ni čuli, a kamoli ih vidjeli ili probali...

I još jedna sitnica - ovdje vam se, kao u dobrom dijelu Amerike, ne može desiti da nekome kupite poklon ili suvenir za koji ćete tek kod kuće ustvrditi da je *Made in China*. Većina proizvoda, odjeće, obuće, suvenira, prehrambenih proizvoda je, konačno, **MADE IN USA**.

TUMBSTON TOO TOUGH TO DIE... (Više fotografija iz Tumbstona na www.star-tbih.info) ●

Sponzor putovanja:

TURKISH AIRLINES

Sarajevska zima 2013. Umjetnost dodira

Međunarodni festival *Sarajevo Sarajevska zima* ove godine traje od 7. februara do 21. marta, a tema ovog XXIX izdanja je *Umjetnost dodira*, potvrdio je direktor *Zime* Ibrahim Spahić.

U okviru Festivala bit će održane brojne izložbe, akcije, te muzički i plesni program, na brojnim lokacijama.

- Festival će biti ispunjen različitim sadržajima, od jutarnjih do večernjih sati, a specijalni gost ove godine je Irska. Ideja irskih umjetnika se temelji na stabilnosti, poslu i razvoju - kazao je Spahić.

Dio programa će biti realiziran u BKC-u Sarajevo, gdje će horovi i udruženja predstaviti kulturnu baštinu BiH, a *Zime* će biti i u Historijskom muzeju, gdje je predviđena izložba srednjovjekovnog bosanskog novca, na kojoj će biti predstavljeno devet kovanica bosanskih vladara.

Najveći broj prijava za Festival iz drugih ze-

malja stigao je iz oblasti vizuelne i scenske umjetnosti, te muzike.

- Smisao festivala je da samo umjetnost dodira kreira novi svijet - ponavlja Spahić.

Festival se održava pod pokroviteljstvom generalnog sekretara Vijeća Evrope, Evropske unije, UNESCO-a, Predsjedništva BiH, Federacije BiH, Vijeća ministara BiH, Kantona Sarajevo, Grada Sarajeva i Općine Stari Grad.

Scott Free Produciraju Mind MGMT

Ridley Scott će producirati adaptaciju strip serije *Mind MGMT* Matta Kindta, koju je objavljivao izdavač *Dark Horse Comics*. Prava je, inače, kupio *20th Century Fox*, a Scott će raditi putem svoje kompanije *Scott Free* u suradnji s *Mikeom Richardsonom* i *Keithom Goldbergom* iz *Dark Horsea*.

Christopher Knowles: Tajna povijest rock n rolla Antički rock

Drevni Egipćani su imali *hramove* u kojima bi nastupale popularne *dive*, koje su bile pop zvijezde tog vremena. Staroegipatski proletarijat bi se okupljao na festivalima gdje se pilo pivo i svirala glasna muzika. Imali su vlastite *heavy metal grupe*, odnosno dječake koji su bili obučeni u kožne štitove i vrištali pjevajući.

Ovo je komparativni sažetak onoga na šta se poziva autor *Tajne povijesti rock n rolla* Christopher Knowles, objašnjavajući kako, po njegovim istraživanjima, rock muzika i moda potiču iz nekih prastarih kultova starog svijeta.

Knowles kaže da su ti kultovi bili reakcija na hladnoću i skoro pa neljudsku prirodu državnih božanstava tadašnjih carstava. U staroj Grčkoj to je bio *Zeus*, u Rimu su imali *Jupitera*, a u Egiptu *Amona-Ra*.

I u drevnim i u današnjim vremenima, novi trendovi, muzički ili vizuelni, nastajali bi kao suprotnost *mainstream* kulturi. Bio je to način bijega od svakodnevnog opšteprihvaćenog društvenog sivila i jednoličnosti, o čemu, pored ostalog, govori ova knjiga.

(a. t.)

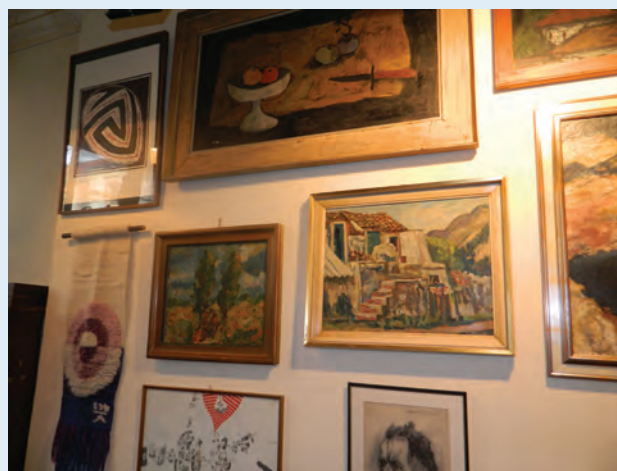
Galerija Boris Smoje Retrospektiva za rođendan

Sarajevska galerija Boris Smoje obilježila je osam godina postojanja i djelovanja izložbom djela nekih od najvećih bh. umjetnika.

Posjetitelji imaju priliku da vide radove *Mice Todorovića*, *Ljube Laha*, *Ede Numankadića*, *Admira Mujkića*, *Branke Subotića*, *Marijana Kockovića*, *Tomislava Kuzmanovića*...

- Mjesto koje je počelo kao mali galerijski prostor izraslo je u jednu od društvenih i kulturnih institucija Sarajeva - navode u galeriji.

(s. a.)

Youssou N'Dour, From Senegal to the World Mladih za sada nema

Nakon što je zadnjih godina pokazao više zanimanja za politiku a manje za muziku, proslavljeni senegalski blues-ethno pjevač *Youssou N'Dour* zaista nije radio na nekim studijskim novitetima.

Ipak, da ne bi pao u zaborav, on je izdao kompilaciju svojih najuspješnijih stvari iz osamdesetih godina prošlog stoljeća, što je i bio najplodniji period njegove muzičke

karijere. Za ovaj dupli CD *From Senegal to the World* očekuje se da bi mogao privući nove generacije koje se raspisuju za afirmisane afričke zvijezde, iako, prema ocjeni kritike, za sada se *NDourovom* kompilacijom bave radio stanice koje ispunjavaju muzičke želje nostalgikarima i starim generacijama.

(a. t.)

Brit Awards Stonesi uživo

Ovogodišnju dodjelu *Brit Awardsa* 20. februara u londonskoj *O2 Areni* živim nastupom će uveličati *The Rolling Stones*.

Grupa je za nagradu britanske muzičke industrije nominirana upravo u kategoriji najboljih nastupa uživo,

za svoje koncerte održane u istoj dvorani u novembru 2012., kada su obilježili pola stoljeća na sceni.

CULTURESHUTDOWN poziva Žuta traka za muzeje

Profesorica Azra Akšamija, umjetnica i historičarka umjetnosti, pozvala je institucije kulture u svijetu na solidarnost s institucijama kulture u Bosni i Hercegovini.

Akšamija je jedna od osnivačica platforme *CULTURESHUTDOWN*, međunarodne inicijative naučnika, umjetnika i kulturnih radnika, koji su se ujedinili u reakciji na ovu krizu.

Ona u javnom pozivu moli rukovodioce muzeja i galerija širom svijeta da 4. marta obilježe zatvaranje Zemaljskog muzeja BiH i demonstriraju svoju solidarnost time što će simbolično prekrižiti jedan značajan eksponat iz svoje kolekcije žutom barikadnom trakom koju će poslati onima koji se odazovu.

(s. a.)

Bugojanske tradicije Oživjeće i lutke

Nakon što su u Bugojnu na najbolji način oživljeni Teatarski festival BiH *Fedra* i Susreti pozorišta/kazališta lutaka BiH, bit će obnovljena još jedna prijeratna tradicija ovog grada.

Naime, odlučeno je da se sredinom septembra organizira 7. bugojansko lutkarsko bijenale.

Direktor Kulturno-sportskog centra Bugojno Vahid Duraković kaže da će na festivalu biti prikazane najbolje lutkarske predstave iz BiH, Srbije, Hrvatske, Slovenije i Makedonije.

(s. a.)

TFF na Berlinaleu Godina dovoljna za uspjeh

Ekipa Tuzla Film Festivala učesnik je 63. internacionalnog filmskog festivala Berlinale od 7. do 17. februara u Berlinu.

Prvi Tuzla Film Festival u organizaciji UG *Magic Factory* održan je od 22. do 26. augusta 2012. godine i publici je ponudio oko 100 filmova s južnoslavenskih prostora u četiri kategorije i već to je bilo referenca za poziv u Berlin.

- Svjetski festivali su šansa da se promoviraju filmski autori s južnoslavenskih prostora, Tuzle i BiH, kao i svih prijatelja Festivala - kaže direktor TFF-a Boris Balta.

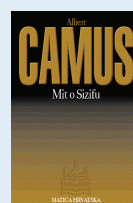
(s. a.)

PREPORUKE Damir Mehmedbašić, Centar za zastupanje građanskih interesa Budžet.ba

FILM: *There Will be Blood*, poučan film o akumulaciji kapitala, životu i djelu i nasadave ambivalentnoj ličnosti Daniela Plainviewa s Danielom Dayom Lewisom u glavnoj ulozi.

KNJIGA: *Mit o Sizifu* Alberta Camusa, esej o filozofiji apsurdna, pojašnjenje njegovih pozorišnih predstava i novela *Stranac* i *Kuga*.

CD: U posljednje vrijeme često slušam kompilacije *Anjunadeep*, britanskog progresivne house labela *Anjuna*. Uskoro se očekuje peto izdanje u režiji dvojca Jody Wisternoff - James Grant.

PREDSTAVA: U iščekivanju *Godota* Samuela Becketta u kojoj na ponovo apurdan način, likovi *Vladimir* i *Estragon* uzalud i željno iščekuju nekoga po imenu *Godot*.

WEB: *budzeti.ba*, web stranica koju upravo pokreće Fondacija CPI i koja će gra-

đanima na razumljiv način, po funkcionalnoj klasifikaciji prikazati 14 budžeta centralne vlasti - države, entiteta, kantona i Brčkog.

Crna hronika

Ni biblioteke više nisu...

Jedna osoba lakše je ranjena nožem u općinskoj biblioteci u Jyväskylä, 230 kilometara sjeverno od Helsinkija, gdje su Mikael Breunilan i Dan Koivulaakso prezentirali svoje djelo *Finska ekstremna desnica*.

Državna televizija Yle prenijela je da su promociju prekinula tri čovjeka koja su se predstavila kao patrioti i koji su postali agresivni kada su zamoljeni da izađu iz biblioteke.

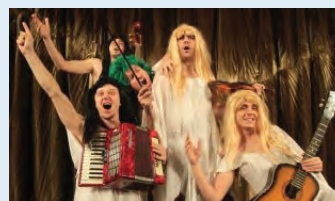
Žrtva je, prenosi se, jedna zaštitar.

Premijera u Kamernom teatru 55 Terorizam naš svagdašnji

Premijera predstave *Terorizam* braće Olega i Vladimira Presnyakova, u režiji Dine Mustafića, zakazana je za 16. februar na sceni Kamernog teatra 55.

Uloge su ostvarili Gordana Boban, Maja Izetbegović, Vanesa Glođo, Jasna Diklić, Jasna Ornela Bery, Aida Bukva, Muhamed Hadžović, Amar Selimović, Senad Alihodžić, Boris Ler, Ermin Bravo, Semir Krivić, Sanin Milavić, Adnan Goro, Kemal Čebo i Edin Avdagić.

Autori nas u predstavi uvode u niz scena ličnijeg i od onog globalnog mnogo prisutnijeg, terorizma kojem smo svi svakodnevno izloženi.

- Bio on u spavaćoj sobi, u čekaonici, u parkovima ili u uredima, taj terorizam mnogo je suptilniji, ali i otrovniji. Predstava je rađena u tipičnom crnohumornom maniru i obiluje smiješnim i bizarnim situacijama koje su uvijek na granici gorkog smijeha i slatke samospoznaje - najavljuju iz Kamernog.

(s. a.)

Školovanje u beiha nije samo besplatno već i uzaludno

Dugo sam mislio da su oni koji govore sami sa sobom ljudi, ali danas znam da je u pitanju nenasilna komunikacija

PIŠE: Asaf Bežirović

OBRAZOVANJE: Imamo u porodici talentovanu djevojčicu. Dobro uči. Sluša i ne drogira se. Na vrijeme dolazi kući i ne sikira nas. Budući ni ona ni mi nismo vidjeli da imat će budućnosti u BiH, saziali smo familijarni sa- stanak na kojem je trebalo odlučiti hoćemo li je poslati na školovanje u Beč. Zaključili smo kao prvo da školovanje u dragoj našoj beiha nije samo besplatno već i uzaludno.

"Svi znate da je Asimov mali doktorirao, ali i da se ne može zaposliti ni kao por- tir u javnom preduzeću. Gdje god se ja- vi, kažu mu da je prekalifikovan!", obja- snila je sestra.

Onda smo se prihvatili matematike, broj- ki, izračunali da godina studija u Beču ne- što je skuplja od godine studiranja u Sa- rajevu.

I definitivno zaključili: naše dijete, koje govori i piše engleski i francuski, a zna i španski zahvaljujući ovim glupim teve serijama, ide studirat' u Beč.

Jer ionako smo krenuli u Evropu radi standarda, a sad Evropa traži da pret- hodno ispunimo standarde!

Kad smo već kod Evropske unije, čo- vjek ne može a da ne primijeti kako se ne uklapamo u evropske integracije jer smo kreativan narod i ne volimo da ra- dimo po šablonu.

PECIVO: Prao sam suđe i pjevušio kako vino piju dva mila jarana, jaran Mujo i jaran Alija, na varoši, gdje piju sarhoši. Pa tud pro- lazi beže Isaj-beže, al' zovu ga dva mila jara- na. Veli im Isaj-beg da manu ga se, jer nije njemu ni do njegovog dina, a kamoli do vi- na. Naime, sinoć ga oženila majka, a jutros mu pobjegla djevojka, sa jastuka i meka du- šeka, negrljena i nepoljubljena. Pitaju ga dva mila jarana a što nije ljubio? Sanak ga preva- rio, objasni Isaj-beg. Tu mu jarani Mujo i Ali- ja reknu da ne spava se kad se ljubi zlato, već se spava kad se kosi trava.

Kad sam završio sa suđem i sevdalinkom, ne- ko je pokucao na vrata.

Prosjak.

Traži, ako ne para, ono hljeba.

"E, nikako da se odrekemo navika iz starog režima. Svi bi hljeba!", rekne ja prosjaku i dam mu štrucu.

Kad je otišao, sjetio sam se jednog liskaluka. Jednom poskupio hljeb u Mostaru. Novinari se zadali, krenuli ankete praviti. Pa nalete na jednog pravog Mostarca i pitaju ga a šta on misli o poskupljenju hljeba?

"Neka je vala poskupio, svaka ga je fukara je- la!", rekne on.

Jah! Nekada smo svi imali po parče hljeba i bili srećni. A danas građani ne žele da budu

biti dobar onoliko koliko njihov pas misli da jesu dobri. I da nema tog psihijatra na svijetu koji je ravan štenetu što vam liže lice.

Kako god, pas je jučer bio pas, danas je pas i su- tra će biti pas. Nema šanse za napredovanje.

KOMUNIKACIJA: Drug nije imao bog zna šta za reći pa je list'o novine.

Kad je došao do zadnjih strana i čitulja, re- kao je:

"Šta je, ba, ovim ljudima?! Umiru kao da je džabe!"

Potom se zaustavio na stranici crne hro- nike. I naglas pročitao vijest u kojoj pi- še da je uhvaćen policajac koji je rastu- rao drogu.

"Nije to ništa!", kažem mu ja. "Ima i slu- čajeva da policija oduzima drogu".

Najduže se drug zadržao na unutrašnjo- političkim stranicama novina.

Kad je i njih savladao, rekao je:

"Ako postoji gora i bolja vlast od ove, on- da je ova gora od sebe!"

Potom je počeo pričati sam sa sobom.

Ništa ja.

Kad je završio, pitao sam ga koji mu je moj.

"Znaš, dugo sam mislio da su oni koji go- vore sami sa sobom ljudi. Ali danas znam da je u pitanju nenasilna komunikacija", re- kao je.

STJENICA: Ima ako nema i više kako se stal- no češkam.

I vidim ugrize po tijelu.

Skontam šta bi moglo biti pa istresem krevet naopkao i imam šta vidjet. Stjenica. Parazitska, krevetska, Cimex lectularius stjenica.

Ona što siše ljudsku krv u svim stadijima svog razvoja. Danju se zavlači u skrovita mjesta a noću napada i bez hrane može izdržati i po- la godine, a na temperaturama nižim od 15° C miruje.

Ne ubih je jer hem ipak u njoj ima i moje kr- vi, hem ne uzrokuje i ne prenosi nikakvu bo- lest.

Da me je stjenica ujela u kakvom hotelu, tu- žio bih hotel i tražio odštetu. Tako su uradi- li Leslie Fox i njen čovek Stephen Cohen. Oni su, nakon neprospavane noći u hotelu Nevele, odmaralište Catskills u New Yorku, ustanovili da imaju više od 500 ugriza stjenica po tijelu i tražili odštetu od 20 milijuna dolara. ●

srećni.

PAS: Da se razumijemo, ja volim ščenad. Zato što ne predu. No, neko veće napalo me je jato pasa kad sam se vraćao s posla, a da ih ničim nisam provocirao.

Da nisam imao torbu i mahao njome na kr- do, bi me izujedali.

A da sam se prepanuo, jesam. Ko išta.

Fakat, treba riješiti ovaj problem s psima avli- janerima.

Sterilizacija, bojim se, nije kompletno rješe- nje. Jer, što bi jedan Rom rekao, neće me avli- janer jebati, nego ujesti, i zato mu, predložio je, treba zube povaditi.

U Americi, recimo, postoji policija za životi- nje, kod nas ne. Mi, valjda, smatramo da i sa životinjama treba humano postupati.

Oni koji imaju pse kažu da im je cilj u životu

www.klix.ba/vijesti
saznaj više

LETITE S NAJBOLJIMA

I najbolji svjetski igrači uživaju u pogodnostima naše biznis klase.
Udobna sjedišta, susretljivo i ljubazno osoblje te najbolji kulinarški
specijaliteti pripremljeni od strane naših šefova kuhinje samo su neke od njih.
Zato, ako smatrate da zaslužujete najbolje,
letite s najboljom evropskom kompanijom Turkish Airlinesom.

Korištenje usluga šefa kuhinje dostupno je na letovima koji traju duže od 8 sati.

 facebook.com/turkishairlines twitter.com/turkishairlines | turkishairlines.com | + 387 33 565 752/753/754/755

A STAR ALLIANCE MEMBER